

Alumni

Apeiron univerziteti časopis

Decembar 2008
Januar 2009

Srećne praznike želi vam Panevropski univerzitet "Apeiron"

Urednik: Aleksandra Vidović
Pomoćnik urednika: BRANE Vuković
Tehnički direktor: DARKO Uremović
Lektor: DANIJELA Štrbac
Grafika i DTP: SANJA Šaula, DUŠAN Stranatić
Marketing menadžer: JANA Aleksić
Sekretar redakcije: NINA Uremović
Redakcijski kolegij: MOMČILO Đukić, Ljiljana Kukavica, LANA Vukčević, NINA Uremović, BRANE Vuković, DUŠAN Stranatić, SLAĐANA Popović, JANA Aleksić, JELENA Davidović, SINIŠA Kljajić, RADE Biočanin, TIHOMIR Budić, SANJA Šaula, SLAĐANA Tošić, Marko Knežević, Branka Knežević, Bojan Aleksić, Snježana Milojević.

Dragi čitaoci,

Želimo da otvorimo časopis za saradnju sa što širim krugom saradnika, studenata i profesora, koliko god je to moguće, da bi časopis bio bolji i zanimljiviji.

Autor naslovne strane u ovom broju je Srđan Vuković, student II godine Fakulteta informacionih tehnologija, a grafička priprema je njegov seminarski rad iz predmeta Osnove štamparske grafike.

Želja nam je da časopis bude informativan, stručni, naučni ali i pristupačan širem krugu čitalaca. Vaši prilozi i dobronamjerne kritike su dobrodošli...

Pozivamo Vas da nas čitate, jer „ALUMNI“ je Vas časopis.

Vaša redakcija

Panevropski univerzitet "Apeiron"

Adresa: Vojvode Pere Krece 13
(bivša fabrika obuće Bosna),
Banja Luka, Bosna i Hercegovina, Republika Srpska

E-mail:

alumni@apeiron-uni.eu

nina.u@apeiron-uni.eu

jana.a@apeiron-uni.eu

Web site: <http://www.apeiron-uni.eu>

Štampa: Glas Srpske, Banja Luka

4 **NOVO IZDANJE KNJIGE**

5 **ALUMNI, NAŠIM OČIMA**

6 - 11 **DEŠAVANJA NA PEIRONU**

12-16 **EKONOMIJA**

17 **INTERVJU**

NAUKA I INFORMATIKA

20 - 27

39-39

DRUŠTVO I KULTURA

40-41

POETSKI KUTAK

DOPRINOS NAUCI

43

POKLON KALENDAR ZA 2009 GODINU!

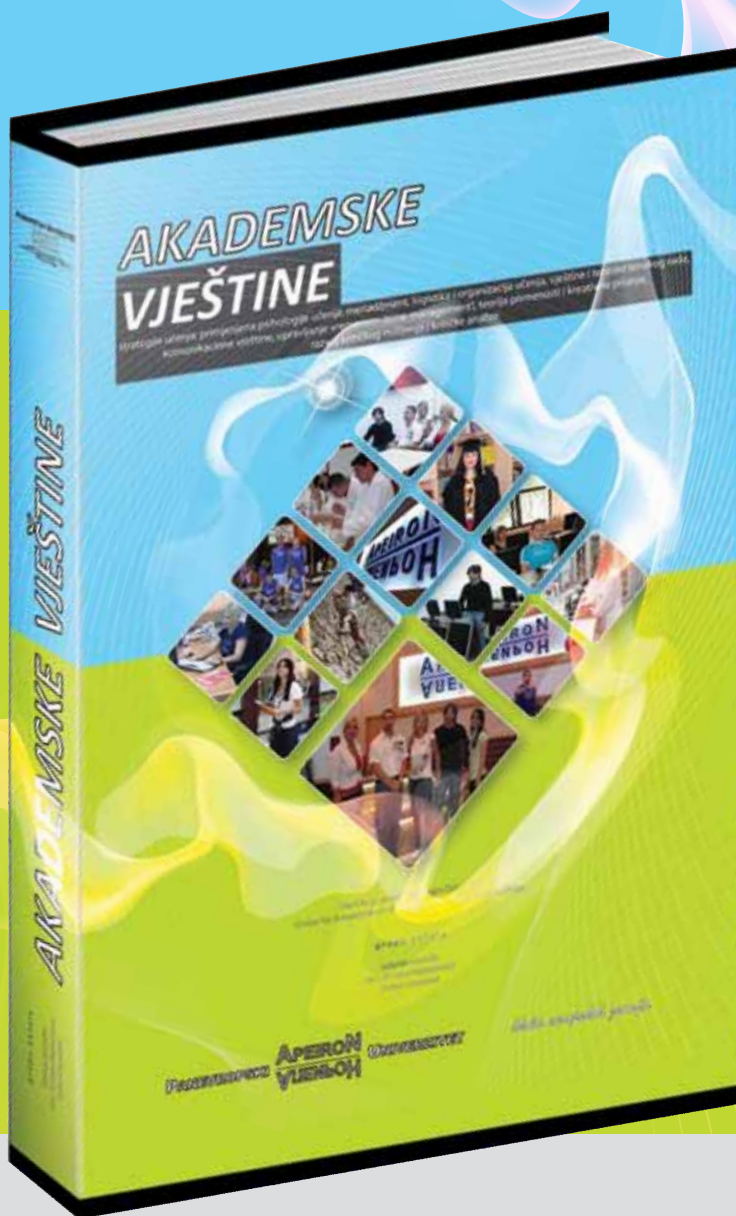
AKADEMSKE VJEŠTINE

*Knjiga pod naslovom „Akademske vještine“
je najnovije izdanje
Panevropskog univerziteta „APEIRON“*

Akademske vještine predstavljaju interdisciplinarni predmet koji obuhvata znanja i tehničke vještine iz više užih i širih naučnih i stručnih oblasti. Knjiga sadrži poglavlja iz primjenjene i opšte psihologije učenja, pažnje, slušanja, motivacije i pamćenja, menadžmenta, logistike i organizacije učenja, vještine i tehnike timskog rada, osnovne komunikacione vještine, teorijska i praktična znanja vezana za upravljanje vremenom (time management) te razvoj kritičkog mišljenja i kritičke analize.

To su vještine koje obuhvataju široki spektar znanja i sposobnosti pojedinca – kao što su komunikacija, pismenost, psihološke vještine, sposobnosti i znanja vezanih posredno ili direktno za proces učenja, sposobnosti i vještine čitanja i razumijevanja pročitnog, logika, metodika, matematika, naučna saznanja..., i koje su tom pojedincu neophodne da bi uspješno završio studije, ostvario karijeru, te bio osposobljen za cjeloživotno učenje.

Ako se uporedi privredni razvoj u svijetu u posljednja tri vijeka može se vidjeti da su u 18. vijeku osnova za razvoj privrede bili prirodni resursi, u 19. vijeku to je bio razvoj tehnologije, a u 20. vijeku to je bio razvoj finansija. Krajem 20. vijeka analitičari su najavili da će osnova privrednog razvoja 21. vijeka biti znanje kao osnovni resurs i izvor konkurentnosti.

Alumni

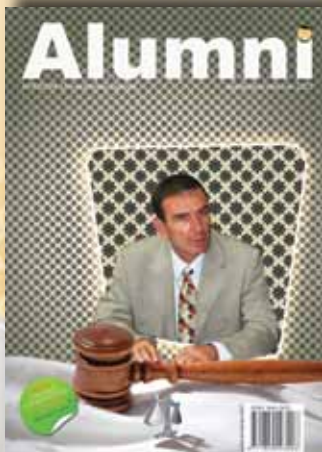
Študentski časopis Alumni

Našim očima

Osmi broj časopisa „ALUMNI” sigurno i slobodno korača u svijet novinarstva...

Piše: Marko Knežević

Izdanje osmog broja študentskog časopisa ALUMNI Panevropskog univerziteta „APEIRON” pokazuje uspjeh grupe studenata okupljenih oko ideje za uspostavljanje i kreiranje študentskog časopisa kao i uprave Univerziteta koja je sve to omogućila.

Po uspostavljanju redakcijskog kolegija i podjele dužnosti na scenu je stupila študentska kreativnost i domišljatost da osmisli i ostvari jedan akademski orijentisan časopis. Študenti-novinari dolaze sa pet različitih fakulteta u sklopu univerziteta „APEIRON” i sa sobom nose različita znanja i iskustva koja prenose i opisuju u svojim novinskim člancima.

Saznanje o tome da uprava Univerziteta „APEIRON” daje maksimalnu slobodu pisanja i iznošenja mišljenja, naravno u granicama pristojnosti i privatnosti, otvara veliku mogućnost študentima da iskažu svoju kreativnost i pokažu da i ako pisanje članaka i uređivanje novina nije njihova profesionalna dužnost, to mogu da osmisle i urade veoma dobro.

Teme koje profilišu študentski časopis stimulisane su opredjeljenošću študenata da pišu o novitetima i promjenama iz oblasti njihovog studija, što daje raznolikost

članaka o marketingu, informatici, pravu, medicini, sportu, kao i temama koje dotiču umjetnost, muziku, socijalne probleme i sl. Bitan segment časopisa čine intervjui, kako sa ličnostima iz prosvjetnog sistema, tako i sa ličnostima iz javnog života, što u opredijeljenosti študenata-novinara daje notu ozbiljnosti u obavljanju novinarskog posla.

Študentska domišljatost mladih ljudi se takođe ogleda u komponovanju napisanih članaka u okvire kompjuterske grafike, oslikane vedrim bojama fotografija, koje prikazuju ljepotu prirode i mladosti. Upravo ta mladost je dobila priliku da u ovom časopisu pronađe sebe i pokaže svoje mogućnosti, inspiraciju i ozbiljnost pisca koji može slobodno da piše.

Študentski časopis ALUMNI sada predstavlja zajedničko dijete urednika i študenata-novinara koji su ga svojim konstruktivnim zalaganjem podigli na noge, i ono danas pod nadzorom „roditelja”, sigurno i slobodno korača u svijetu novinarstva.

Nova akademska godina po principima Bolonjske deklaracije

Dočekana šesta generacija brucoša

- *Prijem nove generacije održan je u ponedjeljak, 6. oktobra ove godine.*
- *Šestu generaciju studenata pozdravili rektor Univerziteta, prorektori, dekani pet fakulteta i predsjednik Upravnog odbora Univerziteta*

Piše: Jelena Davidović

Novu generaciju studenata u školskoj 2008/09. godini Panevropski univerzitet „APEIRON“ je svečano dočekaao 6. oktobra. U prepunom amfiteatru dobrodošlicu je prvo poželio rektor, akademik prof. dr Dragan Danelišen naglasivši da Panevropski univerzitet omogućava studentima ambijent u kome će uspješno studirati i graditi svoje profesionalne i lične moralne kvalitete.

Prorektor za nastavu prof. dr Esad Jakupović rekao je da će Univerzitet pokušati da im olakša studiranje kako bi studenti uspjeli da odgovore svim zahtjevima primjene bolonjskog procesa, ali da se od njih očekuje marljivost i upornost u radu. Prorektor za međunarodnu saradnju prof. dr Radoslav Grujić upoznao ih je sa programskim tehničkim, tehnološkim novinama koje je Univerzitet sproveo prethodnih godina.

Dekan Pravnog fakulteta prof. dr Duško Medić čestitao je studentima pravnih nauka na izboru pravnog obrazovanja i profesije koja se rukovodi idejom vladavine prava i slobode. Prof. dr Risto Kozomara dekan Fakulteta zdravstvenih nauka dočekaao je studente riječima dobrodošlice uz želju da na vrijeme i sa što boljim uspjehom savladaju akademske izazove.

Dekan Fakulteta informacionih nauka prof. dr Branko Latinović je rekao da će im kvalitet znanja i sposobnosti koje steknu na ovom Fakultetu omogućiti uspjeh u informatičkoj struci. obraćajući se studentima Fakulteta poslovne ekonomije povodom početka akademske godine, dekan prof. dr Željko Baroš ih je upoznao sa mogućnostima koje im se nude za savremeno i uspješno studiranje. Dekan Fakulteta sportskih nauka

prof. dr Vidosav Lolić, je podsjetio brucoše da treba redovno da pohađaju nastavu, jer će im to olakšati studiranje i ostaviti dovoljno vremena za druga interesovanja.

-Reforma visokog školstva po principima Bolonjske deklaracije predstavlja vrlo pozitivan proces, jer doprinosi bržem i efikasnijem studiranju, kao i mogućnosti da mladi redovnim zalaganjem i radom, do diplome dođu u 23-24. godini, a za prolaznost i uspjeh odgovorni su i profesori i studenti - objasnio je Darko Uremović, predsjednik Upravnog odbora Univerziteta.

Tako su se, djevojke i mladići koji su na „APEIRONU“ započeli važnu etapu u svom životu, upoznali u osnovnim crtama sa organizacijom, programima, aktivnostima i načinom ponašanja na Fakultetima, što bi trebalo da im olakša prvi kontakt sa novom sredinom.

Jesenji kros učenika

Srednjoškolskog centra "Gemit-Apeiron"

Najbrži fizioterapeut

Prva mjesta osvojili su učenici

Lazar Dumnić i Kristina Kuridža

P olovinom oktobra organizovan je jesenji kros za učenike srednjoškolskog centra "Gemit-Apeiron". Zajedno sa svojim razrednicima svi učenici su se ujutro uputili u park "Mladen Stojanović" gdje je sve bilo pripremljeno za održavanje krosa.

U muškoj konkurenciji prvi na cilj je stigao učenik iz odjeljenja fizioterapeutskih tehničara, Lazar Dumnić. Drugo mjesto osvojio je učenik Ekonomske škole Dario Opačić, a treće mjesto Lazarev drug iz odjeljenja, Miloš Lazić.

U ženskoj konkurenciji prva na cilj stigla je učenica Ekonomske škole Kristina Kuridža. Drugo i treće mjesto osvojile su njene drugarice iz odjeljenja Aleksandra Zelenika i Jelena Prošić.

U prelijepom danu i atmosferi koja je tog dana vladala u parku "Mladen Stojanović" uživali su i učenici i profesori. Ovom prilikom čestitamo pobjednicima, zahvaljujemo svim učesnicima i najavljujemo sljedeći, proljetni kros.

Piše: Slađana Tošić

Prvenstvo banjalučkih srednjih škola u stonom tenisu

Osvojen pehar i diploma

Učenik srednjoškolskog centra "Gemit-Apeiron"

David Trivunović osvojio je treće mjesto

Piše: Slađana Tošić

J edanaestog oktobra ove godine u Ekonomskoj školi održano je Prvenstvo srednjih škola grada Banja Luke u stonom tenisu. Srednjoškolski centar "Gemit-Apeiron" ima dosta učenika koji treniraju različite sportove, a među njima su i učenici koji aktivno igraju stoni tenis. Na ovo takmičenje profesor fizičkog vaspitanja prijavio je učenike prvog razreda Ekonomske škole Davida Trivunovića i Branislava Popadića, te učenika Gimnazije Stefana Lazića.

Treba istaći da su na ovom takmičenju učestvovali učenici od prvog do četvrtog razreda banjalučkih srednjih škola, što daje još veću težinu uspjehu našeg učenika, Davida Trivunovića, koji je osvojio zavidno treće mjesto.

David je našem srednjoškolskom centru donio pehar i diplomu na čemu mu se od srca zahvaljujemo. Ovaj Davidov uspjeh je podsticaj i drugim učenicima da se što više doprinesu razvoju sportskih i drugih aktivnosti među mladima.

Zimski uspon na Maglič i posjeta Ostrogu

Zastava „APEIRONA“ na vrhu Magliča

*Planinari Planinarskog društvo
»Čičak« iz Čelinca organizovali
su već tradicionalni zimski uspon i
osvojili vrh Magliča*

Piše: Dragan Kuzmanović- Čiki

V iz Čelinca smo krenuli u ponedjeljak prvog decembra 2008.g. u jedan čas iza ponoći. Oko osam sati ujutro sa Tjentišta je krenula ekipa ka Magliču u sastavu: Željko Blagojević-Čaki, Dragan Kuzmanović-Čiki, Boro Knežević, Saša Brković-Putak, Momir Zubović, Milomir Vasić-Miki, Slobodan Radeljić i Mićo Jovanović.

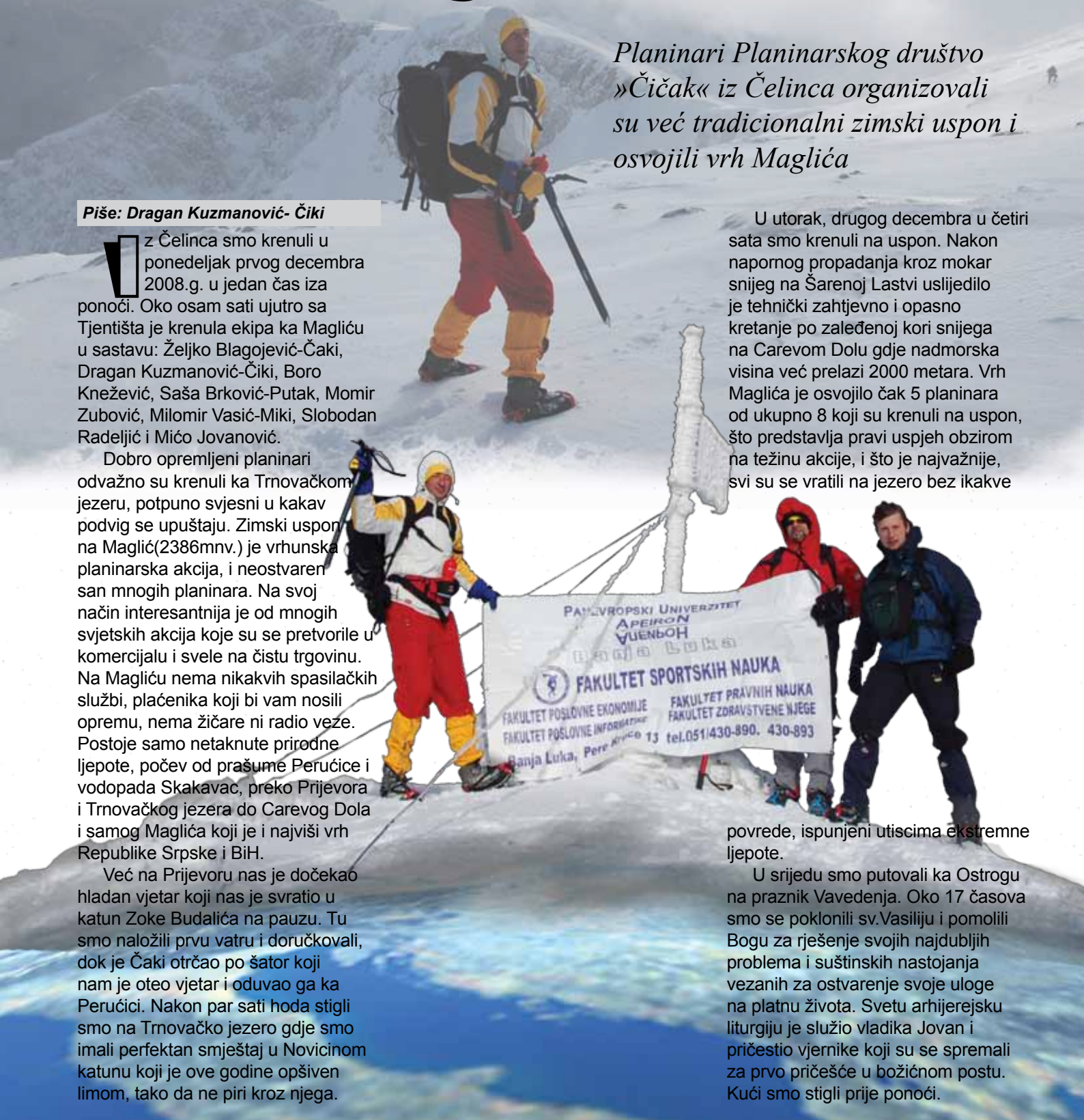
Dobro opremljeni planinari odvažno su krenuli ka Trnovačkom jezeru, potpuno svjesni u kakav podvig se upuštaju. Zimski uspon na Maglič(2386m.nv.) je vrhunska planinarska akcija, i neostvaren san mnogih planinara. Na svoj način interesantnija je od mnogih svjetskih akcija koje su se pretvorile u komercijalu i svele na čistu trgovinu. Na Magliču nema nikakvih spasilačkih službi, plaćenika koji bi vam nosili opremu, nema žičare ni radio veze. Postoje samo netaknute prirodne ljepote, počev od prašume Perućice i vodopada Skakavac, preko Prijedora i Trnovačkog jezera do Carevog Dola i samog Magliča koji je i najviši vrh Republike Srpske i BiH.

Već na Prijedoru nas je dočekaio hladan vjetar koji nas je svratio u katun Zoke Budalića na pauzu. Tu smo naložili prvu vatru i doručkovali, dok je Čaki otrčao po šator koji nam je oteo vjetar i oduvao ga ka Perućici. Nakon par sati hoda stigli smo na Trnovačko jezero gdje smo imali perfektan smještaj u Novicinom katunu koji je ove godine opšiven limom, tako da ne piri kroz njega.

U utorak, drugog decembra u četiri sata smo krenuli na uspon. Nakon napornog propadanja kroz mokar snijeg na Šarenoj Lastvi uslijedilo je tehnički zahtjevno i opasno kretanje po zaleđenoj kori snijega na Carevom Dolu gdje nadmorska visina već prelazi 2000 metara. Vrh Magliča je osvojilo čak 5 planinara od ukupno 8 koji su krenuli na uspon, što predstavlja pravi uspjeh obzirom na težinu akcije, i što je najvažnije, svi su se vratili na jezero bez ikakve

povrede, ispunjeni utiscima ekstremne ljepote.

U srijedu smo putovali ka Ostrogu na praznik Vavedenja. Oko 17 časova smo se poklonili sv.Vasiliju i pomolili Bogu za rješenje svojih najdubljih problema i suštinskih nastojanja vezanih za ostvarenje svoje uloge na platnu života. Svetu arhijerejsku liturgiju je služio vladika Jovan i pričestio vjernike koji su se spremali za prvo pričeešće u božićnom postu. Kući smo stigli prije ponoći.

dEŠAVANJA na APEIRONu

Promocija i žurka Univerziteta „APEIRON“ u klubu Castra

Postojalo je veliko interesovanje za učešće u nagradnoj igri, a promocija je protekla u prijatnoj atmosferi uz informisanje posjetilaca o univerzitetu „APEIRON“.

Pripremila: Branka Knežević

Sredinom prošlog mjeseca u kafiću Castra Banjalučani su imali priliku da prisustvuju promociji Panevropskog univerziteta „APEIRON“. Promocija je protekla u prijatnoj atmosferi uz dodatno informisanje posjetilaca o univerzitetu „APEIRON“, a postojalo je veliko

interesovanje za učešće u nagradnoj igri. Promoterke našeg Univerziteta, studentkinje Branka i Tatjana bile su sretne ruke i mladim gostima ovog banjalučkog kluba dodjelile mnogobrojne vrijedne nagrade kao što su USB memorijski stik, tastatura i miš, te mp4 plejer

Na promociju su bili i studenti našeg Univerziteta, a zajednička žurka je bila odlična. Svirao je bend Post Scriptum, pa je samim tim i provod bio zagarantovan.

Nova akademska godina

Brucošijada za pamćenje

U Klubu „Underground“ u Banjoj Luci, dvanaestog novembra uveče održana je Brucošijada studenata prvih godina svih studijskih grupa, kojoj su se pridružili i studenti starijih godina.

Bila je to i prva prilika da se brucoši Univerziteta bolje upoznaju i razmjene iskustva sa starijim kolegama, a Univerzitet „Apeiron“ poželio je svim brucošima dobrodošlicu i uspješan studij.

Uz dobro poznate ritmove stranih i domaćih hitova, studenti Fakulteta poslovne ekonomije, Fakulteta pravnih nauka, Fakulteta zdravstvenih nauka, Fakulteta informacionih nauka i Fakulteta sportskih nauka opustili su se i na ugodan način započeli predstojeće trogodišnje

ili četvorogodišnje druženje sa kolegama. Na čas su zaboravili akademske obaveze koje ih čekaju, a vedra lica djevojaka mladića govorila su o njihovoj spremnosti da savladaju nova znanja i vještine.

Do kasno u noć u jednom od najpopularnijih klubova u Banjoj Luci u veseloj atmosferi sticala su se nova poznanstva i obnovila neka stara.

Pripremile: Nina U. i Jana A.

„APEIRON“ na uličnim trkama

402 Street Race

Univerzitet „Apeiron“ zlatni sponzor Street Race trke

Piše: Bojan Aleksić

U petak i subotu desetog i jedanaestog oktobra tačno u podne, na trgu Krajine održana je promocija univerziteta „Apeiron“ kao sponzora „Street Race“ trke u Trnu, koju je organizovao „Street Race Club-a“ Banja Luka.

Na gradskom trgu na kome su bili predstavljeni automobili koji su učestvovali na trci, bio je

i tim univerziteta „APEIRON“ koji je dijelio promotivni materijal i zainteresovanima odgovarao na postavljena pitanja o mogućnostima školovanja.

Sljedeće večeri održan je i pred „Race party“ na splavu „Trn“ gdje smo se družili sa organizacionim timom „Street Race“ trke i učesnicima trke.

U nedelju dvanaestog oktobra sa početkom u trinaest časova, pred velikim brojem gledalaca održana je ulična trka. Učestvovalo je više od 80 takmičara iz Hrvatske, Slovenije, Srbije i BiH koji su se takmičili u raznim kategorijama, zavisno od jačine auta, klase i ubrzanja.

Univerzitet „Apeiron“ kao jedan od zlatnih sponzora „Street Race“ trke imao je i svoj izlagački štand na stazi.

dEŠAVANJA na APEIRONu

„Apeiron“ na sajmu knjiga

40 novih knjiga između dva sajma

Univerzitet „Apeiron“ na Sajmu knjiga u Banjoj Luci predstavio se izdavačkom djelatnošću sa više od 40 novih i zanimljivih knjiga, objavljenih u periodu između dva sajma

Piše: Jana Aleksić

U septembru je održan još jedan, trinaesti po redu Sajam knjiga u Banjoj Luci u izložbenoj hali „Metala“ u periodu od 23. do 28. septembra. Univerzitet „Apeiron“ bio je po tradiciji i ove godine učesnik Sajma i predstavio se svojom izdavačkom djelatnošću sa preko 40 novih i korisnih naslova knjiga.

Treći dan sajma održana je i promocija dvije nove knjige prof. dr Vladimira Stojanovića u izdanju „Apeiron-a“ „Marketing menadžment istraživanja“ i „Ekonomija usluga“. Obje knjige su namjenjene svim studentskim grupama Fakulteta poslovne ekonomije kroz obavezan program studija. Knjiga „Marketing menadžment istraživanja“ namjenjena je studentima Fakulteta poslovne

ekonomije kao obavezan predmet, dok je na prvoj godini ostalih fakulteta predviđena kao dio izbornog programa.

Za vrijeme promocije kao i za sve vrijeme trajanja Sajma, na našem štandu bilo je puno posjetilaca. Neki su se zainteresovali za kupovinu naših knjiga, a bilo je i zainteresovanih za studije na Univerzitetu „Apeiron“.

„APEIRON“ je tako i ove godine potvrdio da se nalazi na samom vrhu po kvalitetu i obimu izdavačke djelatnosti u Republici Srpskoj i BiH.

Donacija knjiga

Stručna literatura Narodnoj biblioteci Prnjavor

Biblioteci u Prnjavoru naš Univerzitet poklonio je 15 vlastitih atraktivnih izdanja iz više naučnih oblasti

Pripremila: Aleksandra Vidović

Panevropski univerzitet Apeiron donirao je Narodnoj biblioteci Prnjavor svoja izdanja. Radi se o 15 atraktivnih izdanja iz više naučnih oblasti. Oblasti na koja se izdanja odnose su sljedeća: ekonomija, pravo, menadžmenta, medicine i ekologije koje će popunjavati police biblioteke vezane za stručnu literaturu.

Knjige je u ime Univerziteta Apeiron direktorici Narodne biblioteke Prnjavor profesorici Brankici Radonjić predala doc. dr Gordana Radić prodekan Fakulteta informacionih tehnologija.

Zakoni brendinga

U početku, da bi preživio, brend zahtjeva jedinstvenu ideju ili koncept koji će ga učiniti drugačijim od postojećih proizvoda na tržištu. On mora da bude prvi u nečemu, da kreira kategoriju proizvoda, da zauzme mjesto u svijesnosti potrošača, da posjeduje jedinstveno ime u njihovom umu.

Pripremila: Ljiljana Kukavica

Zakon riječi

Brend mora da posjeduje jednu riječ u svijesti potrošača

Koja vam riječ prvo pada na pamet kada pomislite o posjedovanju automobila kao što je Mercedes. Kada bi mogli da uđemo u um prosječnog vlasnika Mercedesa, to bi vjerovatno bila riječ "prestiz". Riječ "najskuplji" bi vjerovatno išla uz Ferrari, riječ "kvalitet" uz Lexus, riječ "sigurnost" uz Volvo, riječ "Njemačka" uz BMW, Audi, Volkswagen itd., ali "prestiz" je riječ koju najčešće asocira pomen imena Mercedes. To je automobil koji u sebi oličava sve pomenute kvalitete, ali je prestiz koji donosi svojim vlasnicima širom svijeta, nešto što je najjača karakteristika ovog brenda.

Kad govorimo o pojmu brenda, ključno je da je on vezan prije za osjećaj koji čovjek osjeti kad pomisli na njega, nego na složenu kombinaciju karakteristika i kvaliteta koji se mogu vezati uz određeni brend. A kao što znate, osjećaj je nešto što se može vezati samo uz jednu jedinu riječ. U istom trenutku ne možete imati i osjećaj prestiža, i skupoće, i sigurnosti, sve odjednom. Prosječan čovjek poznaje nekih 50.000 reči, dok samo u Americi ima 2.500.000 registrovanih trejd marki. Kako onda očekivati da običnog čovjeka vaš brend asocira na više atributa odjednom.

Zakon vjerodostojnosti

Uspjeh brenda rezultat je njegove autentičnosti

Kada je Coca Cola prvi put upotrijebila svoj čuveni slogan: "Its the real thing" (To je prava stvar), većina njihovih mušterija širom svijeta je u sebi odgovorila: "Da, sve ostalo su imitacije". Imati brend koji je original ujedno znači da ste na tržištu tu poziciju prvi zauzeli. Biti prvi znači i biti autentičan. Najveći problem koji se javlja prilikom ustanovljenja brenda na tržištu jeste kako ga učiniti autentičnim. Potrošači su po prirodi veoma sumnjičavi i vaše izjave kako je vaš proizvod upravo "to i to", najčešće neće naići na povoljnu reakciju kupaca. Kao što smo već pomenuli, klasična reklama u procesu izgradnje brenda više može da odmogne nego da pomogne. Kako onda kreirati vjerodostojnost u vašoj kampanji brendiranja proizvoda. Ukoliko niste prvi u nekoj posebnoj kategoriji, ako nemate oslobođenu nišu za vaš proizvod, možda je najbolje rješenje vezati se za neko već izgrađeno i poznato ime; čuli ste da je Apatinska pivara kupljena, od strane širom svijeta čuvene belgijske pivare. Ona joj sada na stranom tržištu može pomoći u izgradnji vjerodostojnosti, odnosno u tvrdnji da je njihovo pivo stvarno tako dobro kao što se u reklami kaže. U našim uslovima oni jesu izgradili brend koji je bez premca u odnosu na ostala lokalna piva, ali je na stranom tržištu, gdje konkurencija proizvodi i prodaje pivo već stotinama godina, malo teže dokazati autentičnost.

Zakon kvaliteta

Kvalitet je važan, ali se brend ne izgrađuje samo na kvalitetu

Svi mi imamo svoju ličnu percepciju o kvalitetu određenih proizvoda. Da li je Don kafa bolja od Grand kafe, da li je Next sok bolji od Takova, da li je Knjaz Miloš bolji od Hebe? Ko to može sa sigurnošću da potvrdi? Procijenjeni kvalitet proizvoda najčešće zavisi od ličnog ukusa potrošača. Pa čak i kada se tehnički mogu izmjeriti određene karakteristike proizvoda, da li je recimo Rolex bolji sat od Seika, da li stvarno preciznije mjeri vrijeme i da li su milisekunde razlike u tačnosti stvarno nešto što nam može biti od značaja pri kupovini?

U svijetu postoje publikacije, kao "Consumer Reports", koje nezavisno testiraju kvalitet pojedinih proizvoda i prikazuju uporedne tabele rezultata. Takođe, već ste vidjeli uporedne testove kompjuterske opreme sa precizno prikazanim rezultatima u većini kompjuterskih časopisa. Začudićete se, ali većina proizvoda koji se po kvalitetu nalaze na prvom mjestu nisu ujedno i najprodavaniji i najprofitabilniji brendovi na tržištu. Ako ste običan korisnik kompjutera, da li vam je od značaja to što je, recimo, Dell na testovima bio za 1.25% brži od IBM-a? Ono što je odlučujuće u uspješnosti brenda nije njegov objektivno izmjereni kvalitet (ako i postoji), već prvenstveno percepcija potrošača o njegovom kvalitetu. Svakako, sa nekvalitetnom robom nemojte ni pokušavati da ustanovite brend, jer bacićete pare uludo. Ali, ključ uspjeha u brendiranju je to šta o kvalitetu vašeg proizvoda misle vaši potrošači i za to se treba boriti svim silama (prije svega PR-om).

Zakon kategorije

Vodeći brend promoviše svoju kategoriju, a ne brend

Šta se dešava sa brendom koji sve više i više sužava svoj fokus? On kreira svoju posebnu kategoriju i postaje neprikosnoveni vođa u toj kategoriji. Recimo Microsoft. Čak i kasnije, kada se pojavi konkurencija, on i dalje predstavlja sinonim za određenu kategoriju. Samim tim, ono što za takav brend postaje interesantno jeste promocija same kategorije, jer je ona već u svijesti potrošača izjednačena sa imenom brenda. Obratite pažnju na reklame Microsofta. Najčešće one ne promovišu određene Microsoftove softverske pakete, već generalno korišćenje kompjutera u određene poslovne ili privatne svrhe. Oni znaju da je, ako počnete da koristite kompjuter, bar 90% šanse da ćete koristiti Microsoftov softver.

Sličan je primjer Mobtela kod nas. Pošto su vodeći brend na tržištu mobilnih telekomunikacionih usluga, većina njihovih reklama fokusira se na prednosti korišćenja mobilnih telefona i blagodeti savremene bežične komunikacije. Uvijek prisutni logo Mobtela tu je više kao podsjetnik da je on tu i dalje sa vama, prisutan u vašoj svijesti kao vodeći u svojoj kategoriji.

Zakon imena

U principu brand i nije drugo do IME

Najvažnija odluka u brendingu vašeg proizvoda je kada mu dajete ime. Na duge staze to ime će mu donijeti dugovječnost i snagu koju priželjkujete. Nemojte pomiješati faktore koji brend čine uspješnim na početku u odnosu na dugoročne faktore uspjeha u brendiranju. U početku, da bi preživio, brend zahtjeva jedinstvenu ideju ili koncept koji će ga učiniti drugačijim od postojećih proizvoda na tržištu. On mora da bude prvi u nečemu, da kreira kategoriju proizvoda, da zauzme mjesto u svijesnosti potrošača, da posjeduje jedinstveno ime u njihovom umu.

Na duge staze, sve što ostaje u svijesnosti potrošača, u odnosu na njegov jedinstveni koncept ili ideju, jeste ime. Ono je to koje će ga izdiferencirati od imena konkurentskih proizvoda, odnosno od ostalih brendova.

Izbor imena je najčešće najteži i najkomplicovaniji momenat pri kreiranju proizvoda i njegovog brendiranja na tržištu. Najčešći problem je što ćete, u većini slučajeva, imati situaciju da će svi zaposleni u firmi, a pogotovu oni koji su direktno vezani za lansiranje novog proizvoda, imati svoje ideje o tome kako nazvati proizvod. Što je najgore, svi će željeti da imaju ključnu ulogu u kumovanju proizvodu. Da bi vam olakšali problem, predložićemo neke savjete koji će vam olakšati izbor imena proizvoda (brend).

1. Ime treba da je kratko. U današnjem prekomuniciranom društvu, savjet je da je ime što kraće - to bolje za budućnost brenda. Što više slova (riječi) je potrebno zapamtiti, manje su šanse da će se pamti na duže staze.

2. Ime treba da je jednostavno. Jednostavno ne znači isto što i kratko. Poenta je da se iskoristi što manje slova i da se slogovi po mogućstvu ponavljaju. Recimo Coca Cola se sastoji iz samo četiri slova azbuke. Primjeri jednostavnih imena kod nas su ujedno i najuspješniji brendovi. Delta, BK, Mobtel, Astra su primjeri kratkoće i jasnoće. Prošlo je vrijeme nazivanja privrednih giganta imenima narodnih heroja.

3. Ime treba da predloži kategoriju. To nije lako postići, ali se najčešće može vidjeti kod firmi vezanih za nove tehnologije. U našim uslovima, imena VeratNet ili EuNet kao provajdera, ComTrade ili CoRes kao distributera kompjutera, primjeri su imena koja mogu da se vežu za kategorije kojima ovi brendovi pripadaju.

4. Ime treba da je jedinstveno. Da bi ime ostalo zapamćeno u šumi postojećih imena na tržištu ono mora da se jasno razlikuje od ostalih. Cilj je da se ono nikako ne smije greškom zamjeniti za neko drugo poznato ime koje se slično izgovara.

5. Ime treba da je zvučno. Um funkcionije tako što se ime pamti po zvučnosti. Kada pomislimo na neko ime - mi ga u stvari u svojoj svijesnosti izgovaramo. Kako zvuči i da li ima jednostavnu i jedinstvenu melodiju pri izgovaranju je ključno u situaciji kada želimo da bude zapamćeno.

6. Ime treba lako da se izgovori. Problem nastaje sa imenima koja želimo da plasiramo na svetskom tržištu. Ali u većini slučajeva, ime koje se lako izgovara na jednom jeziku - lako je izreći i na bilo kom drugom svjetskom jeziku, kao Honda, Ford, Fiat i slično.

(Preuzeto sa : biznis.ba)

Svjetska ekonomska kriza na djelu

Cipele za 4 evra

Mađarska vlada najavljuje smanjenje sopstvenih troškova i budžetskog deficita te zamrzavanje plata u državnoj upravi, a sve u cilju smanjenja efekata krize, koja je sada već i golim okom vidljiva u, recimo glavnoj budimpeštanskoj ulici Vaci. Čuvena Vaci naime dramatično odslikava krizu u kojoj se Mađarska iznenada našla. Najuzi centar grada - poznat po prodavnicama ekskluzivne robe ovih dana je sablasno prazan, a cipele možete naći i po cijeni od 4 evra.

Pripremio: Brane Vuković

Plovina lokala je zatvorena, njihovi vlasnici žele da ih što prije prodaju ili iznajme, a samo nekoliko uličica dalje u više prodavnica su počele totalne rasprodaje. Na izlogu jedne, zaljepljena je ručno ispisana poruka o sniženju cijena od čak 92 odsto, tako da se kožne muške i ženske cipele mogu kupiti za samo 1.000 forinti, što je manje od četiri evra, a prije su koštale 19.900. Cijena italijanskih džempera je sa 15.900 pala na simboličnih 600 forinti.

Sve to liči na narodnu poslovicu o prodaji posljednjeg porodičnog srebrnog escajga, kako bi se preživjeli crni dani.

Generalni sekretar Državnog trgovinskog saveza Đerđ Vamoš ovih dana je upozorio da će opšta kriza u zemlji uništiti male prodavce, a dobro uzdrmati one veće. Prema njegovim riječima u Mađarskoj je prošle godine, kada se činilo da privreda cvijeta, zatvoreno čak 3.000 prodavnica, a ove godine ta će brojka biti drastično veća.

Prodaja svih artikala je, kako je rekao, u padu, posebno trajne robe.

“Svi očekujemo pomoć države, u suprotnom ljudi će se naći na ulici i mnogi će pokušati da obezbijede egzistenciju radom na crno. Time će izbjeći plaćanje poreza i doprinosa, što će oštetiti državni budžet. Zato je bolje da vlada odmah smanji administriranje i pronade novac za zadržavanje radnih mjesta“, zaključio je Vamoš.

Premijer Ferenc Đurčanj je to i obećao, mada se još ne vidi kako. Vlada je pripremila treću verziju budžeta za 2009. godinu, no nije sigurno da će dobiti dovoljnu podršku u parlamentu. Od 1. maja ove godine, naime, Mađarska ima manjinsku vladu, pa za svaku odluku mora da pronade spoljnu podršku, što u politički podjeljenoj zemlji nije ni malo jednostavno.

Prije samo nekoliko mjeseci ministar finansija Janoš Vereš je govorio kako je „neodgovorno“ govoriti da se Mađarska nalazi u dužničkoj zamci, da joj prijete finansijski kolaps i trajna privredna kriza.

Krajem oktobra Vereš je, na sastanku Mađarskog privrednog društva, priznao da situacija u zemlji nije

ružičasta, ali da nema ni govora o monetarnom krah u države.

Đurčan je, međutim, ispoljio dovoljno hrabrosti da koriguje svog bliskog saradnika.

„Postojala je opasnost od državnog sloma i socijalne krize, koju smo riješili uzimanjem kredita, prevashodno od Međunarodnog monetarnog fonda. Da to nismo uradili forinta bi oslabila za 40, možda i 60 odsto, a inflacija bi dostigla 20 do 30 procenata“, izjavio je premijer u intervjuu jednom budimpeštanskom nedeljniku.

Tu sigurnost Mađarskoj pružio je paket od 25,1 milijarde dolara, koji će definitivno biti odobren već ovog mjeseca, saopšteno je u Vašingtonu. Od te svote 15,7 milijardi dolara će stići od MMF-a, 8,1 od Evropske unije i 1,3 milijarda dolara od Svjetske banke.

Vlada će, kako je najavila, već u narednoj godini sniziti sopstvene troškove i smanjiti budžetski deficit za oko 300 milijardi forinti.

Prema najnovijem prijedlogu Đurčanja, koji bi morao da dobije podršku većine u parlamentu,

najprije će se zamrznuti primanja u državnoj upravi na ovogodišnjem nivou i njeni uposlenici moraće da se odreknu 13. plate. Privremeno će se stati i sa isplatom 13. penzije, ali samo za one koji mjesečno dobijaju manje od 80.000 forinti, ili oko 300 evra.

Za 10 procenata će se smanjiti i nadoknade članovima upravnih i nadzornih odbora u državnim preduzećima, a njihovi direktori će morati da se odreknu takođe 13. plate i raznih premija. Među mjerama štednje, najzad, nalazi se i smanjenje troškova za službene automobile, telefone, nabavku kancelarijskog namještaja i drugo.

Veliko je pitanje, međutim, da li je sve to dovoljno. Strani analitičari, poput britanskog ekonomskog stručnjaka Martina Hačinsona, smatraju da će pomenute milijarde dolara omogućiti aktuelnoj mađarskoj vladi da nastavi s prekomjernom potrošnjom i zemlju zaduži još više.

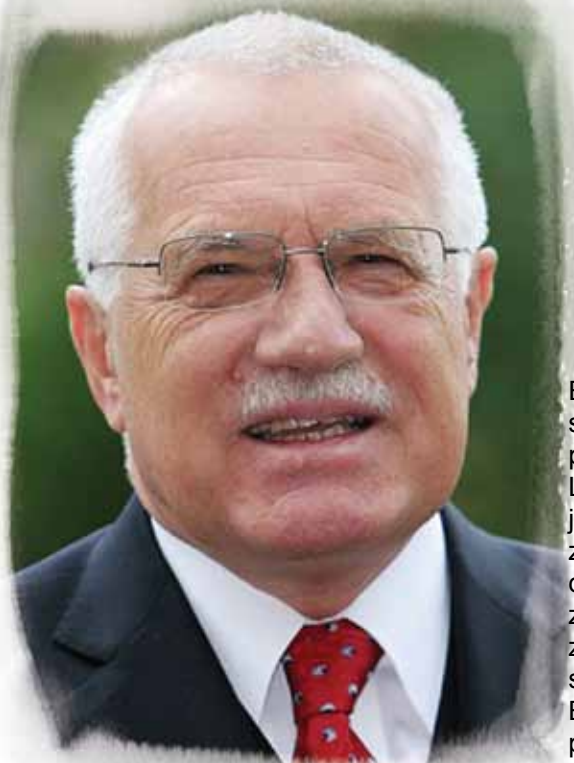
„Budžetski deficit u Mađarskoj dostigao je četiri procenta bruto domaćeg proizvoda, a ponovna preraspodjela dohotka je sa 46,5 u 2000. godini skočila na sadašnjih 52,5 odsto.

Mađarska privreda, dakle, nije uspjela da se oslobodi komunističke prošlosti“, zaključio je Hačinson.

Postoje i teorije da pomenuti kredit predstavlja doprinos međunarodne zajednice budućoj novoj pobjedi socijalista u Mađarskoj 2010. godine, jer Zapad navodno ne voli previše populistički i evroskeptični Savez demokratske omladine (Fides), s bivšim premijerom Viktorom Orbanom na vrhu.

Vaclav Klaus,
predsjednik Češke

Čovjek koji zadaje glavobolju EU

„Hoćemo li da dopustimo da se naš identitet i suverenitet istopi u Evropi kao kockica šećera u šolji kafe?”

Pripremio: Brane Vuković

saveza postavi raketni štit u Češkoj i Poljskoj. U aprilu prošle godine češki predsjednik je posjetio Moskvu kako bi Vladimira Putina, tadašnjeg predsjednika Rusije, uvjerio da češko-ruske odnose treba gledati odvojeno od raketnog štita.

Ruska agencija RIA Novosti je navela da je Klaus tada rekao da „Češka nema namjeru da prijete Rusiji”.

„Naravno da nemate, s obzirom na to da Češka neće imati nikakvog uticaja na funkcionisanje štita”, odgovorio je u polušali Putin.

„Globalno otopljenje mit”
Vaclav Klaus je globalno otopljavanje nastalo čovjekovom aktivnošću nazvao „lažnim mitom” i teorijom koja ugrožava ljudske slobode. Klaus naglašava da temperature neće nastaviti drastično da rastu, kao i da će se zagađenje okoline smanjiti. Češki predsjednik je o tome napisao i knjigu „Plava planeta u zelenim okovima: Šta je ugroženo - klima ili sloboda?”.

Protiv nezavisnosti Kosova
Svoje neslaganje sa EU Klaus je izrazio i povodom samoproklamovane nezavisnosti Kosova, koju su evropske države počele da priznaju neposredno nakon početka njegovog drugog mandata kao predsjednika Češke. Klaus se žestoko protivio i češkom priznanju Kosova, iako ga je u maju priznala vlada koju vodi Mirek Topolánek, čovjek koji je naslijedio Klauza na čelu Građanske demokratske partije.

(Preuzeto sa: banjalukaonline.com)

Češka preuzima predsjedavanje EU 1. januara 2009. godine, a ukoliko se Klausova ideja ostvari, to će biti presedan u predsjedavanjima Unijom. List „Mlada fronta dnjes” naveo je da je predsjednik Češke od ulaska ove zemlje u EU u maju 2004. godine dozvoljavao da se na praškom zamku, pored predsjedničke i češke zastave, zavijori i barjak EU samo u slučajevima posjeta bitnih gostiju iz Brisela, poput Žozea Manuela Baroza, predsjednika Evropske komisije.

Klausov odnos sa Briselom je u najmanju ruku komplikovan. Evropska komisija je zvanično pozdravila ponovni izbor Klauza za predsjednika Češke 15. februara ove godine, čime je on dobio novi petogodišnji mandat na čelu države. Barozo je tada Klauzu uputio „najtoplije čestitke”, rekavši da se „raduje saradnji sa predsjednikom Češke na izgradnji evropskog projekta”. Međutim, sigurno je da bi u Briselu mnogi odahnuli da je umjesto Klauza tada u češkom parlamentu izabran Jan Švejnar, proevropski orijentisani Čeh sa američkim državljanstvom koji predaje ekonomiju na Univerzitetu Mičigen. Klaus je poznati protivnik „centralizacije” - davanja većih ovlašćenja Briselu u odnosu na države članice, a glasno se protivio i neuspjelom nacrtu evropskog ustava, kao i Lisabonskom sporazumu, nasljedniku ovog dokumenta.

Iako je NATO prije četiri godine nazvao „jedinom funkcionalnom odbrambenom strukturom u današnjem svijetu”, Klaus je, uz dosta rezerve zbog straha od reakcije Rusije, podržao plan SAD da za potrebe Severnoatlantskog

Od omiljenog retoričkog pitanja Vaclava Klauza, predsjednika Češke, koje glasi: „Hoćemo li da dopustimo da se naš identitet i suverenitet istopi u Evropi kao kockica šećera u šolji kafe?”, mnogim političarima u Briselu diže se kosa na glavi. Klaus, nekrunisani kralj evroskeptika i jedan od rodonačelnika ideje da je priča o globalnom zagrijavanju prevara, izjasnio se sada i za ukidanje Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) i Svjetske banke, piše Blic.

Češki predsjednik je u autorskom tekstu objavljenom u listu „Mlada fronta dnjes” naveo da „MMF i Svjetsku banku, sa kojima niko ne zna šta da radi, treba ukinuti kao zastarjele organizacije, a ne da se za njih traži nova sumnjiva uloga”.

Klausova najnovija provokacija Brisela je ideja da se za vrijeme češkog predsjedavanja EU sa praškog dvorca na Hradčanima ne vijori zastava Unije.

„Ne vidim razlog da se zastava tamo vijori, pošto mi nismo nekakva provincija EU”, kazao je nedavno Klaus.

Sa rektorom prof. dr Draganom Danelišenom

Akademija nauka i umjetnosti Republike Srpske bogatija za ličnost sa značajnim naučnim doprinosom

Za osmi broj našeg univerzitetskog časopisa pripala mi je čast da u prijatnoj atmosferi rektorata razgovaram sa rektorom Panevropskog univerziteta „APEIRON“ prof. dr Draganom Danelišenom koji je postao član Akademije nauka i umjetnosti Republike Srpske.

Razgovarao: Dušan Stranić

Po rođenju: Banjalčanin, đak banjalučke Realne gimnazije, član KAB-a, svestrani sportista, najuspješniji u atletici (reprezentativac Jugoslavije). Po zvanju: primarijus, doktor medicine, specijalista opšte hirurgije i specijalista dječije hirurgije, magistrirao i doktorirao na Sveučilištu u Zagrebu, Osnivač i dugogodišnji načelnik Klinike za dječiju hirurgiju KC Banja Luka.

Po akademskoj vokaciji: redovni univerzitetski profesor Medicinskog fakulteta Univerziteta u Banja Luci, na predmetima Hirurgija

sa ratnom hirurgijom, biološka antropologija sa osnovama sportske medicine. Autor više od 160 stručnih i naučnih radova, autor i koautor 9 knjiga i monografija, učesnik više naučno-istraživačkih projekata, inaugurirao tri originalne hirurške metode, član Akademije nauka i umjetnosti RS u stalnom radnom sastavu. Trenutna funkcija: Rektor Panevropskog univerziteta »Apeiron« Banja Luka, član upravnog odbora SARNET-a, te član upravnog odbora Fondacije „Dr Milan Jelić“. Privatno: sretno oženjen suprugom Fahirom rođ. Plićanić arh.građ struke, otac dva sina doktora medicine Igora

vanrednog profesora anatomije i fiziologije Virginia College USA i Tibora specijaliste psihijatra, magistranta i pregoaca u borbi protiv bolesti zavisnosti. Kako sam voli da kaže: „Iskreni sam prijatelj velikog broja prijatelja među kojima je najveći dio djece kojima sam i posvetio čitav svoj život“.

Alumni

Vi ste Rektor Univerziteta.

Objasnite našim čitaocima kolika je to obaveza i koja su vaša zaduženja?

D.D. Rektor rukovodi Univerzitetom i ima statutom određena prava i dužnosti. Ovako bi izgledao birokratski odgovor na Vaše pitanje. Međutim, Rektor na ovako koncipiranom naučno-nastavnom planu i programu studija; mjestu studenta u tom programu, odnosa nastavnika, ima posve durgaćiju ulogu od dosadašnjih klišeja. Student je u centru pažnje i svi zajedno sa rektorom s dužni da mu pomognemo. Dakle, nema više Rektora kojeg student eventualno vidi na svojoj promociji ili samo na televiziji. Inertnost bivših Univerziteta mora postati prošlost a to zahtjeva i bolonjski proces.

Alumni

Šta studenti mogu studirati na „APEIRONU“ ?

D.D. Panevropski Univerzitet

«APEIRON» Banja Luka, je izrastao u respektabilnu visokoškolsku ustanovu. Ima pet fakulteta sa šesnaest studijskih grupa i to na Fakultetu poslovne ekonomije: Preduzetnički menadžment i poslovna ekonomija; Menadžment bankarstva, finansija i trgovine; Menadžment javne uprave; na Fakultetu pravnih nauka: Opštepravna studijska grupa i Poslovno pravo; na Fakultetu zdravstvenih nauka: Sestrinstvo; Menadžment u zdravstvu; Sanitarni inženjering; Laboratorijsko-medicinski inženjering; Radiološki inženjering; na Fakultetu informacionih nauka: Inženjering informacionih tehnologija i nastavnička informatika; i na Fakultetu sportskih nauka: Sportski menadžment; Sportski trener; Pedagoško-nastavni studijski program u sportu. Trenutno Univerzitet pohađaju studenati iz Republike Srpske, Federacije BiH, Srbije, Crne Gore i Hrvatske.

Alumni

Nedavno ste primljeni u Akademiju nauka i umjetnosti RS. Koje uslove treba zadovoljiti da bi se stekla titula akademika?

D.D. Za članove Akademije nauka i umjetnosti RS biraju se ličnosti sa značajnim naučnim, odnosno umjetničkim doprinosom, koji su

učesnici naučno-istraživačkih projekata, učesnici na međunarodnim i domaćim manifestacijama, da su izgrađivali naučni i umjetnički kadar na institutima, fakultetima i univerzitetima i da imaju opšti ugled u sredini u kojoj žive i rade. Važnost nacionalne akademije nauka i umjetnosti ogleda se, između ostalog, i u činjenici da je to najviša, krovna, stožerna, naučna institucija u državi, a moglo bi se bez pretjerivanja reći da je takva institucija hram nauke i umjetnosti. Akademija nauka i umjetnosti daje pečat stepenu razvoja nauci, umjetnosti, tehnici, tehnologiji, književnosti, kulturi (...) svake zemlje, naroda, društva. Članovi akademije su najugledniji naučnici svih područja nauke, najpriznatiji književnici i umjetnici. To je u stvari, intelektualna elita.

Premda se aktivnosti nacionalnih akademija nauka i umjetnosti uglavnom finansiraju iz državnog budžeta, akademije bi trebale biti nezavisne od državne uprave. Ponekad to nije tako. Ima slučajeva da je ona u direktnoj funkciji državne uprave, i to u negativnim konotacijama. Nezavisnost nacionalnih akademija ne znači pasivnost, neutralnost, samovoljnost, zloupotrebu nauke (državu u državi), nego istraživanja isključivo za dobrobit čovječanstva. Takva je samostalnost preduslov odgovornosti nacionalnih akademija, odnosno akademika. Akademici kao vrsni, priznati i uticajni eksperti snagom svoga znanja, naučnih činjenica, zakonitosti, teorija, moraju imati svoje mišljenje, svoje sudove, svoje stavove o svim događanjima u društvu pa i onda kada su neki od njih suprotni ponašanju i interesima vlasti. To zapravo, znači da akademci moraju biti organizovano društvo, angažovani u okviru akademije na svim važnijim naučnim, umjetničkim, kulturološkim projektima, koji su od posebne nacionalne važnosti.

Alumni

Koja su vaša zaduženja i obaveze u Akademiji?

D.D. Akademija obrazuje odjeljenja

za jednu ili više srodnih nauka i umjetnosti, među kojima je i odjeljenje medicinskih nauka. Ovo je oblast u kojoj sigurno mogu dati svoj doprinos kako u naučnoistraživačkom radu tako i u organizaciji zdravstva i vrsti i načinu edukacije. Uostalom, vidjeli ste zahtjevnost akademije, kao institucije čiji ugled treba čuvati.

Alumni

Imate li vremena za bavljenje naučno-istraživačkim radom?

D.D. U dalekoj prošlosti dominirao je naučnik, pojedinac. Jedan naučnik je raspolagao gotovo cjelokupnim svjetskim znanjem. Međutim, s progresivnim porastom naučnih saznanja, povećavao se i broj naučnika koji su poznavali cjelokupno svjetsko znanje. U savremenim uslovima ostvarivanje temeljnih funkcija nauke zahtjeva udruživanje znanja i napora naučnika brojnih specijalnosti, koji moraju koristiti modernu naučnu infrastrukturu i savremene metode nauke, bez koje nije moguće prikupljanje i obrađivanje velikog fonda informacija iz raznih područja i na temelju njih racionalno prezentovanje rezultata naučnoistraživačke djelatnosti. Takvu zadaću nauke mogu ostvarivati samo svjesno organizovani timovi naučnih stručnjaka različitih specijalnosti, koji su opremljeni savremenom naučnom tehnikom i koji naporno rade na postizanju naučno determinisanih ciljeva, te rješavanja aktuelnih problema istraživanja iz neiscrpnog «rezervata» prirodnih i društvenih pojava. Respektujući brojne osnovne i razvojne karakteristike nauke, ovog trenutka sam u stanju ponuditi kreativnost, iskustvo, preciznost, objektivnost i pouzdanost, a to je od mene kao pojedinca sasvim dovoljno. Panevropski Univerzitet »APEIRON« čiji sam ja rektor, registrovao je kod Ministarstva nauke i tehnologije Republike Srpske «Naučno istraživački institut»; imenovao prorektora za naučnoistraživački rad i saradnju sa inostranstvom i time pokazao svoje opredjeljenje i interes za nauku i progres.

Alumni

Takođe ste i član upravnog odbora SARNET mreže. Možete li nam reći na čemu se trenutno radi u SARNET-u? Pojedini krugovi smatraju da bi ulaganje u infrastrukturu koje je bilo planirano, apsurdno i da je novac koji je dobijen potrebno prije svega uložiti u povezivanje visokoškolskih ustanova što bi trebalo da bude i prioritet SARNET-a.

D.D. Akademska i istraživačka mreža Republike Srpske SARNET, je javna ustanova koju je osnovala Vlada Republike Srpske, a zadužena je za izgradnju, razvoj, održavanje i korišćenje informaciono-komunikacione infrastrukture (računarske mreže) za potrebe visokoškolskih i naučno-istraživačkih ustanova Republike Srpske, koja će ih povezivati međusobno, sa srodnim institucijama i računarskim mrežama u okolini i na evropske i globalne mreže. Status korisnika po ovom osnovu stiču visokoškolske ustanove upisane u Registar visokoškolskih ustanova koji vodi Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske i naučno-istraživačke ustanove upisane u Registar naučno-istraživačkih ustanova koji vodi Ministarstvo nauke i tehnologije Republike Srpske. Urađen je glavni plan razvoja mreže kojim su obuhvaćene sve institucije iz oblasti visokog i srednjeg obrazovanja, nauke i kulture u

Republici Srpskoj. Prema glavnom planu, mreža će imati 276 terminalnih konekcija, rutiranje će se obavljati u tri čvora mreže (Banja Luka, Zvornik, Istočno Sarajevo). Predviđene su interkonekcije sa tri akademske mreže susjednih zemalja i sa budućom akademskom mrežom u Federaciji BiH. U saradnji sa stručnjacima Telekom Srpske izvršena je identifikacija i rezervisanje pasivne infrastrukture Telekom Srpske. Pribavljeni su potrebni nematerijalni resursi od suštinskog značaja za rad mreže. U toku je povezivanje kampusa Univerziteta u Banja Luci, Narodne i Univerzitetske biblioteke Republike Srpske i Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu. Ustanova je zajedno sa Elektrotehničkim fakultetom u Istočnom Sarajevu pokrenula CISCO Networking Academy na Elektrotehničkom fakultetu; za ove potrebe je opremljena kompletna laboratorija, a četiri stručnjaka sa Univerziteta se obučavaju za buduću ulogu instruktora. U toku je nabavka aktivne mrežne opreme za cijelu «kičmu» mreže. Upravni odbor SARNET-a je zauzeo stav da su radovi na «kičmi» mreže prioritet, a ujedno i najveći zalogaj. Osim toga veoma je važno na vrijeme «zauzeti» pasivne infrastrukture Telekom Srpske. Mislim da je ovakav red koraka ispravan.

Where IT All Comes Together

Sinergija 08

Zanimljiva predavanja u Keynot-u je održao i Milan Pantić o projektima koje realizuje Microsoft Srbija. Radi se o OCR naprednim alatima koji prepoznaju čak i ćirilični rukopis, a takođe su razvili i OCR alat za prepoznavanje matematičkih formula. Veoma korisni alati za koje se nadam da će ubrzo biti dostupni i široj javnosti.

Piše: Dušan Stranatić

Za one koji nisu upućeni, Sinergija je najveća Microsoft-ova IT konferencija za prostor jugoistočne Evrope. Sinergiju 08 su ovaj put organizovali predstavnici beogradske kancelarije Microsofta u saradnji sa preduzećem za organizaciju događaja EXIT Service. Naime, radi se o tehnološkoj konferenciji koja obuhvata širok spektar Microsoft-ovih proizvoda (od Office paketa, SQL Servera, Business Intelligence i Data Warehouse alata do projektovanja aplikacija za Windows Mobile platformu i novih tehnologija poput Hyper-V).

Sinergija 08 je održana od 14. do 17. oktobra, s tim da su svečano otvaranje i Keynote prezentacija u kojoj je predstavljena konferencija održani u večernjim časovima 14. oktobra, dok su ostala tri dana bila posvećena isključivo tehničkim predavanjima. Tokom proteklih

osam godina Sinergija je postala najuglednija IT konferencija u jugoistočnoj Evropi, kao i sinonim za kvalitet, inovacije i edukaciju. Sinergija je idealno okruženje za sticanje novih znanja, razmjenu mišljenja i druženje sa kolegama iz struke, kao i prilika da na licu mjesta isprobate najnovije Microsoft-ove proizvode i tehnologije. Pod sloganom „Where IT All Comes Together“, Sinergija 08 nastavlja tim putem. IT je pokretačka snaga na mnogim tržištima, a želja organizatora je da to postane i u našem regionu. Mjesto održavanja je, sada već tradicionalno bio Novosadski Master centar koji je, kako se pokazalo, idealno mjesto za ovakav tip konferencija.

Ove godine je održano rekordnih 120 predavanja u čak osam konferencijskih sala. Takođe, održani su i specijalistički kursevi Master of Deployment II za koje je nekon slušanja bilo moguće dobiti sertifikat nakon položenog ispita. Master of Deployment II je

nastavak prošlogodišnjeg kursa Master of Deployment predviđenog za one koji odlučuju ili pomažu pri izboru odgovarajućih Microsoft-ovih proizvoda, te boljem korištenju već implementiranih proizvoda.

Kao što sam već spomenuo, predavanja su održavana paralelno u ukupno osam sala (za jednu salu više nego lani). S obzirom da je gotovo uvijek bilo dva ili tri zanimljiva predavanja istovremeno, bilo je pravo umijeće izabrati najzanimljivije.

Ako na to sve još dodam tri – četiri konferencije za novinare dnevno, biće vam jasno da sam tokom konferencije konstantno bio u žurbi da ne bih propustio neki od događaja.

Najinteresantnije predavanje za vašeg autora je bilo „Nove smijernice Microsoft-a poslovnoj inteligenciji“, o projektu Gemini /džeminaj/ na kome je sjajni Saša Jurić u prepunoj sali prisutne oborio sa nogu kako umijećem prezentovanja tako i sadržajem prezentacije. Naime radi se o Business Intelligence alatu koji Excel-ove radne listove pretvara u relacionu bazu podataka. Veoma koristan alat koji će mala i srednja preduzeća znati da cijene i dočekaće ga sa oduševljenjem jer će im u mnogome pomoći pri poslovnim odlukama. Veoma interesantan je bio sam početak njegove prezentacije kada je pitao organizatora u kojoj smo sada godini aludirajući time da je tek došao iz Redmonda i da su „oni“ tamo nekoliko godina ispred nas.

Zanimljiva predavanja u Keynot-u je održao i Milan Pantić o projektima koje realizuje Microsoft Srbija. Radi se o OCR naprednim alatima koji prepoznaju čak i ćirilčni rukopis, a takođe su razvili i OCR alat za prepoznavanje matematičkih formula. Veoma korisni alati za koje se nadam da će ubrzo biti dostupni i široj javnosti.

I ostali predavači su uglavnom odlično radili svoj posao, a bilo je prisutno i nekoliko vodećih stručnjaka iz Redmonda tako da ako bar donekle aktivno pratite njihovu firmu i proizvode, morali ste pronaći nekog predavača za kojeg ste već čuli.

Jedini od domaćih (BiH) predavača bio je Damir Dizdarević koji je dobio i najviše ocjene publike i tako dobio titulu najboljeg predavača na Sinergiji 08. Nadam se da će sljedeće godine biti više IT stručnjaka iz naše zemlje koji će je kao predavači predstavljati na jednom ovako važnom skupu.

Na raspolaganju je bila i Hands-on laboratorija u kojoj ste mogli isprobati sve ono što ste čuli, ali i pohađati već pomenuti kurs Master of Deployment II. Naravno, bilo je tu još zanimljivih radionica na kojima su npr. Ispravljeni loši SQL kodovi. Upravo ovo za mene i jeste najjači aspekt Sinergije – ako ste na konferenciju došli željni znanja, niste mogli otići razočarani.

Pored „ozbiljnog“ dijela, ljudi iz Microsoft-a Srbija su se pobrinuli za zabavu prisutnih pa je u prizemlju Master centra u Novom Sadu bio organizovan i PC Fest osam najjačih distributera IT opereme u Srbiji.

Na Expo dijelu je održano i takmičenje za hakere – Hack The Gate na kome su takmičari u virtuelnom okruženju imali da riješe četiri zadatka kako bi se plasirali u finale. Lično sam prisustvovao finalnom takmičenju i mogu vam reći da je bilo izuzetno zanimljivo. Finalni „problem“ je bio da se kao administrator „upadne“ na jednu web prezentaciju i da se u dokument na web stranicu upiše ime takmičara. Koji „haker“ je prvi uspio da upiše svoje ime bio je pobjednik. Otežavajuća okolnost je bila što su takmičari imali samo 30 minuta vremena da ostvare napad, ali su uz malu pomoć sva petorica finalista uspjeli da riješe problem i tako osvoje vrijedne nagrade.

Za fizičku spremnost posjetilaca brinuli su se penjački klub Adrenalin, koji je u Expo dijelu postavio vještačke stijene za penjanje, i veslački klub Crvena zvezda, koji je sa sobom donio sprave kojima ova ekipa vježba, pa su informatičari u slaboj fizičkoj kondiciji lako zarađivali upale mišića. To je bio takozvani Healty corner

pa su IT stručnjaci nakon veslanja mogli da probaju i „zdravi“ koktel od prirodnih sokova, glasa za svog favorita među koktelima i na kraju osvoji neku od nagrada.

Pored toga posjetioci su mogli igrati stoni fudbal, stoni tenis. Bila je Chillout soba u kojoj su mogli da se opuste u udobnim foteljama za masažu slušajući muziku. Bila je tu i soba sa Xbox 360, kućnim kinom gdje su se vrtjeli najnoviji Holiwood-ski naslovi...

U centralnom dijelu Expo-a bio je Microsoft-ov štand na kome su za vrijeme pauze držane prezentacije novih, uglavnom Live usluga, kao što je Live Meeting, ali i multimedijalnih mogućnosti Windows Vista operativnog sistema.

Da bi se posjetioci nakon intezivnih predavanja što bolje opustili na Sinergiji se tradicionalno organizuju i neinformatički događaji. Ove godine su se za opuštanje pobrinuli Beogradski rock bend Bo, i nevjerovatni Električni orgazam koji su bili krivci što su četvrtog, posljednjeg dana, sale na jutarnjim predavanjima bile osjetno praznije.

I na kraju moram napomenuti da sam na Sinergiju otišao prije svega zahvaljujući Panevropskom univerzitetu „Apeiron“ i časopisu Mobil info. Ovo je za mene bila prva Sinergija i jedno veliko iskustvo. Ne mogu sebi dati za pravo da je kritikujem ako nešto ima za kritiku. Samo ću izraziti zadovoljstvo i pozvati sve koji rade u IT oblasti i koriste Microsof-ove proizvode da sljedeće godine obavezno posjete Novi Sad i upiju što više znanja sa Sinergije 09 jer vjerujte mi isplati se.

Januar

P	U	S	Č	P	S	N
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25

Februar

P	U	S	Č	P	S	N
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22

Mart

P	U	S	Č	P	S	N
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22

April

P	U	S	Č	P	S	N
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26

26	27	28	29	30	31	23	24	25	26	27	28	23	24	25	26	27	28	29	30																																									
Maj						Jun						Jul						August																																										
P	U	S	Č	P	S	N	P	U	S	Č	P	S	N	P	U	S	Č	P	S	N	P	U	S	Č	P	S	N																																	
			1	2	3	1	2	3	4	5	6	7	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30																							
4	5	6	7	8	9	10	8	9	10	11	12	13	14	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	15	16	17	18	19	20	21	20	21	22	23	24	25	26	27	28	27	28	29	30	31	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30																			
18	19	20	21	22	23	24	22	23	24	25	26	27	28	27	28	29	30	31	27	28	29	30	31	24	25	26	27	28	29	30																														
25	26	27	28	29	30	31	29	30	29	30	27	28	29	30	31	27	28	29	30	31	24	25	26	27	28	29	30																																	
Septembar						Oktober						Novembar						Decembar																																										
P	U	S	Č	P	S	N	P	U	S	Č	P	S	N	P	U	S	Č	P	S	N	P	U	S	Č	P	S	N																																	
1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6																																			
7	8	9	10	11	12	13	5	6	7	8	9	10	11	2	3	4	5	6	7	8	7	8	9	10	11	12	13																																	
14	15	16	17	18	19	20	12	13	14	15	16	17	18	9	10	11	12	13	14	15	14	15	16	17	18	19	20																																	
21	22	23	24	25	26	27	19	20	21	22	23	24	25	16	17	18	19	20	21	22	21	22	23	24	25	26	27																																	
28	29	30	26	27	28	29	30	31	26	27	28	29	30	31	23	24	25	26	27	28	29	28	29	30	31																																			

2009

Banja Luka: Bosna i Hercegovina/RS, Pere Krece 13, Banja Luka 78 000; Studentska služba: Tel: +387 (0) 51 430 890; +387 (0) 51 430 892; +387 (0) 51 430 893; +387 (0) 51 430 894; Fax: 430 891; WEB mail: info@apeiron-uni.eu; Rektorat: Tel: +387 (0) 51 430 920; Fax: 430 921; E-mail: rektorat@apeiron-uni.eu; Menadžment Panevropskog univerziteta, Upravni odbor & Direktor +387 (0) 51 430 940; Fax: 430 921; management@apeiron-uni.eu; Office Bijeljina: Živojina Mišića 4a, 76300 Bijeljina; Tel: +387 (0) 55 225 999; Fax +387 (0) 55 225 995; Office Doboj: Srpskih sokolova 1, 74000 Doboj; Tel/Fax: +387 (0) 53 236 166; Upiti se mogu slati na WEB mail: info@apeiron-uni.eu;

www-apeiron-uni.eu

Microsoft je pokazao pred beta verziju novog operativnog sistema

Windows 7

Sljedeća generacija operativnog sistema Windows moći će da prima komande dodirom ekrana, što bi bila alternativa upotrebi miša.

Microsoft je pokazao pred beta verziju Windowsa 7 na kojoj je demonstrirao neke od mogućnosti operativnog sistema koji bi trebao u prilično kratkom vremenu zamijeniti Vistu. Za početak jedan zaista fascinantna podatak. Pred beta verzija, na kojoj su demonstrirane mogućnosti Windowsa 7, radila je na

preko ikone prozori drugih aktivnih programa postaju prozirni da se bolje vidi onaj na kojem je kursor. Gadgeti koje je Vista uvela i zabetonirala u traku na desnoj strani ekrana u Windowsima 7 će biti slobodni za postavljanje bilo gdje na desktopu, vrlo slično Yahoo Widgetima.

Windowsima 7 korisnik će imati potpunu kontrolu nad sistemskim trayom, bit će moguće tačno odrediti što će se prikazati, a što će ostati skriveno. User Access Control, izvor nemalih frustracija u Visti i opcija koju korisnici masovno gase, potpuno je prerađen pa će se moći konfigurirati prema nivou sigurnosti, ali i za svaku aplikaciju posebno.

Upravljanje računarima ekranom osjetljivim na dodir bit će značajno olakšano jer će se meniji povećati 25 posto radi lakšeg pogađanja prstima, virtualna tastatura

će uvijek biti pri ruci, a novi OS će prepoznavati više dodira u isto vrijeme.

Korisnici koji često rade prezentacije bit će zadovoljni informacijom da će novi Windowsi imati hotkey za prebacivanje slike na projektor, nešto slično rješenjima koje proizvođači prenosnika sami kreiraju.

Beta verzija Windowsa 7 sa svim funkcijama finalne verzije će se pojaviti početkom sljedeće godine, a Microsoft nije ništa najavio o datumu izdavanja finalne verzije.

Pretpostavljamo da još uvijek vrijedi ona najava izlaska tri godine nakon Viste.

Na službenom blogu Windows Vista Mike Nash, korporativni dopredsjednik, je rekao da su izabrali Windows 7 jer »jednostavno ima smisla« kao sedmo po redu izdanje Windowsa. Ostati na nekom imenu poput »Vista« nije ono što žele, kaže Nash- ali ističe da im je u cilju ostati »čvrsto ukorjenjen« idejama Viste. To vjerovatno objašnjava zašto izgledaju tako slično. Microsoft se nada da će novi operativni sistem naići na bolji prijem kod korisnika od »Viste«, koja je ponuđena tržištu prošle godine, ali nije ostvarila uspjeh zbog brojnih nedostataka.

»Način interakcije sa sistemom biće dramatično promijenjen«, izjavio je predsjednik Microsofta Bill Gates, a prenosi BBC.

Gates je na konferenciji o digitalnoj tehnologiji u San Diegu rekao da će u Windows 7 biti uključeni svi oblici komunikacije i interakcije.

»Danas se skoro sva interakcija odvija putem tastature i miša. U narednim godinama uloga govora, pogleda i pisanja po ekranu biće velika«, rekao je šef Microsofta.

Izvršni direktor ove kompanije Stiv Bolmer predstavio je multifunkcionalni ekran osjetljiv na dodir kao nagovještaj mogućnosti novog »Windowsa« i priznao da želi da ovaj operativni sistem bude bolji od »Viste«.

Pripremila: Sanja Šaula

prijenosnom računaru s procesorom takta 1 GHz opremljenim jednim gigabajtom memorije. Microsoft je naumio da Windows 7 radi i na sve brojnijoj i popularnijoj kategoriji jeftinih mini prijenosnika. Kako je većina netbooka opremljena Intelovim procesorom Atom takta 1,6 GHz, to bi se moglo i ostvariti. Što se tiče snažnih računala, Windows 7 će znati prepoznati 256 procesora u jednom računaru.

Vizuelno jedna od većih promjena je novi taskbar koji ikonama pokazuje aktivne programe, a prelazom kursora

O elektronskim knjigama

Prednosti elektronske biblioteke

Prvo- trenutna dostupnost svim korisnicima putem Interneta, drugo- knjige su dostupne bez naknade i treće - na ovaj način moguće je objaviti knjige koje teže nalaze put do izdavača

U svijetu u kome danas živimo i radimo, kažemo da je to vrijeme brzog razvoja i napretka koje nas stalno gura da napredujemo i da tražimo nova znanja i saznanja, stoga u narednim redovima biti će riječi o elektronskim knjigama i gdje uopšte te knjige možemo da pronađemo.

Jedna od najpoznatijih elektronskih biblioteka poznata je pod nazivom projekat Gutenberg.

Projekat Gutenberg kao ideja je nastao ne tako davne 1971 godine, do koje je došao Michael Hart i predstavlja najstariju digitalnu biblioteku. Michael Hart je bio student univerziteta u Ilinoisu i jednom prilikom je dobio pristup glavnom računaru i laboratoriju gdje su mu bili dostupni istraživački materijali. Budući da je imao neograničen pristup javila se zamisao da se materijali podijele sa ljudima koji su zainteresovani za njih. Tako je zvanično sredinom 1990-ih godina, Hart pokrenuo Projekt Gutenberg. Prilikom pokretanja ovoga projekta veliku pomoć su mu pružili volonteri koji su sve tekstove ručno unosili sve do 1998 godine kada je došlo do pojave skenera koji su uveliko olakšali posao.

Slijedeća elektronska biblioteka na koju bih se osvrnula ovaj put odnosi se na Wikibooks.

Wikibooks je nastao 10 jula 2003, nastao je iz potrebe da se stvore užbenici iz organske hemije i fizike a koje mogu svi da koriste, od tada

pa do danas Wikibooks je narasla na preko 31.490 stranica. Kao mlađa sestra ove stranice javlja se Wikijunior kao što i samo ime govori radi se o knjigama za djecu. Cilj ovoga projekta je imati knjige za djecu od rođenja pa do 12-te godine, ove knjige trebaju da budu bogato ilustrovane, sa fotografijama, dijagramima, crtežima...

Kada govorimo o Wikibooks potrebno je spomenuti par riječi o projektu koji se dešavao na prostorima oko nas, bliže rečeno radi se o jednom projektu u Hrvatskoj. Društvo za promociju književnosti na novim medijima popularno nazvano DPKM je pokrenulo ovaj projekat o besplatnim elektronskim knjigama. Ovaj projekat nazvan »Besplatne elektroničke knjige« obuhvata tri biblioteke prva je tzv: Biblioteka »On-line« a koja se odnosi na knjige i autore koje nije potrebno posebno predstavljati znači ovaj dio se odnosi na autore koji su se već izborili za svoje mjesto pod suncem.

Druga biblioteka: Biblioteka nazvana »Mali Rakun« odnosi se na autore za koje se još uvijek malo zna i koji tek treba da se izbere za svoje mjesto, dok treća biblioteka ima naziv »Elektro DAF«.

Ciljevi osnivanja ove vrste biblioteke bili su sljedeći: Prvo, trenutna dostupnost svim korisnicima putem Interneta, drugo, knjige su dostupne bez naknade

i treće na ovaj način mogu da se objavljuju knjige koje teže nalaze put do izdavača.

Za kraj bih rekla par riječi o VII međunarodnoj naučnoj konferenciji na temu Elektronska biblioteka koja je održana u Beogradu na Filološkom fakultetu od 25. do 27. septembra 2008.

Elektronska biblioteka sa svim njenim potencijalima je bila tema ove naučne konferencije. Elektronska biblioteka, (elektronska katalogizacija, statistika, elektronske knjige i periodika, multimedijalna izdanja, nastavni materijali, informaciono opismenjavanje) predstavlja jedan od zahtjeva savremenog doba, i ova konferencija predstavlja samo jedan od podsticaja koji mogu da doprinesu bržem i uspješnijem razvoju bibliotekarstva.

Piše: Aleksandra Vidović

Nova era knjiga i novina

Amazon Kindle i Sony Reader

Prenosivi uređaji za čitanje sa mogućnošću bežičnog preuzimanja knjiga, blogova, magazina i dnevnih novina sa interneta.

Uređaji za čitanje elektronskih knjiga postaju sve popularniji, ali neće potisnuti štampane knjige zbog cijene i užitka koji pružaju štampana izdanja. Prodaja elektronskih uređaja za čitanje knjiga poput Amazonovog »kajndla« (Kindle) ili Sonijevog »ridera« (Reader) sve je veća, zbog čega manje kompanije uvode slične uređaje, a neki od velikih svjetskih izdavača kao što je Pingvin (Penguin) sva nova izdanja objavljuju i u štampanom i u elektronskom izdanju. Analitičarska firma I-suplaj (iSuppli) predviđala je da će prihod od čitača elektronskih knjiga do 2012. godine dostići 291 milion dolara. Prihod u tom sektoru je prošle godine iznosio 3,5 miliona dolara. Elektronske čitače za sada koriste naučnici i manji broj korisnika. Ti uređaji su idealan način da se smanji težina đlačkih i studentskih torbi i putničkog prtljaga. Ekološki aktivisti će se po svoj prilici zalagati za upotrebu elektronskih čitača jer koriste malo energije i mogu da doprinesu smanjenju potrošnje

papira. Ti uređaji su mali i lagani, toliko da se mogu nositi u ručnoj tašni, knjige i novine se preuzimaju preko interneta, a neki elektronski čitači imaju i bežični pristup internetu. Ono što, prema riječima nekih stručnjaka i analitičara, može da onemogući da elektronski čitači postanu opšteprihvaćeni je cijena, pogotovo kada se uzmu u obzir trenutne ekonomske okolnosti. Neki stručnjaci zato vjeruju da će se za čitanje knjiga koristiti mobilni telefoni, jer ih ljudi već imaju.

»Kada pogledam standarde današnje tehnologije ne mogu da zamislim da koristim elektronski čitač«, kazao je dobitnik Oskara za književnost Orhan Pamuk, koji u svojoj biblioteci u Istanbulu ima 70.000 knjiga. »Možda će to, međutim, biti moguće jednog dana, kada tehnologija uspije da stvori miris knjiga, starih knjiga«, dodao je on.

Prije četiri godine Amazon je odlučio promijeniti tok razvoja knjige, počevši rad na konstruisanju potpuno nove vrste elektronskog uređaja koji

će omogućiti download i čitanje knjiga, blogova, časopisa i novina. Nazvali su ga Kindle. On nije prvi elektronski uređaj za čitanje jer je Sony, između ostalih, izdao svoj »Reader«, s više ili manje uspjeha prije nekoliko godina. Sony se suočio sa problemima vezanim za ne baš dobar software, te nemogućnost poštenog izbora knjiga. Međutim, prema tvrdnji Amazona Kindle je uspio gdje drugi nisu, stvorivši rješenje koje je zasnovano na godinama njihovog istraživanja i razvoja novih tehnologija. Funkcioniše na osnovu »elektronskog papira«, nove tehnologije izrade „displaya“ koja daje izuzetno jasnu i prirodnu sliku, bez bljeska kakav imaju kompjuterski ekrani. Stoga je čitanje tekstova na Kindlu vrlo ugodno iskustvo, praktično bez razlike u poređenju s čitanjem stvarnih knjiga što se tiče napora za oči. Listanje stranica je nešto sporije i ima blagi zastoj na koji se korisnik navikne, ali zna malo smetati u početku.

Što se tehničkih detalja tiče uređaju se nema što previše zamjeriti

– Kindle teži 292 grama, potpune dimenzije iznose 19,05 x 13,46 x 1,77 centimetara, ima crno bijeli ekran pristojne dijagonale šest inča koji podržava prikaz rezolucije do 600 x 800 piksela, a sasvim je izvjesno da su dizajneri uređaja prilikom osmišljavanja konačnog izgleda na umu imali klasičnu knjigu. Sasvim pristojno i očekivano od uređaja ove vrste.

Ono što Kindle razlikuje od prije godinu dana predstavljenog čitača e-knjiga, uređaja Reader kompanije Sony (koji baš i nije zabilježio neki značajan uspjeh na tržištu), je činjenica da Kindle ima ugrađenu bežičnu vezu. Ova opcija omogućuje direktno učitavanje e-knjiga na uređaj, bez potrebe za personalnim računarom. Naravno, knjige je moguće preuzeti isključivo s pripadajućeg Amazonovog servisa Kindle Store, a koji trenutno u bazi broji gotovo 90,000 različitih naslova. Za svaku od knjiga u ovoj e-varijanti potrebno je izdvojiti 9,99 dolara. Kako sada stvari stoje na Kindle je moguće pohraniti dvjestotinjak knjiga.

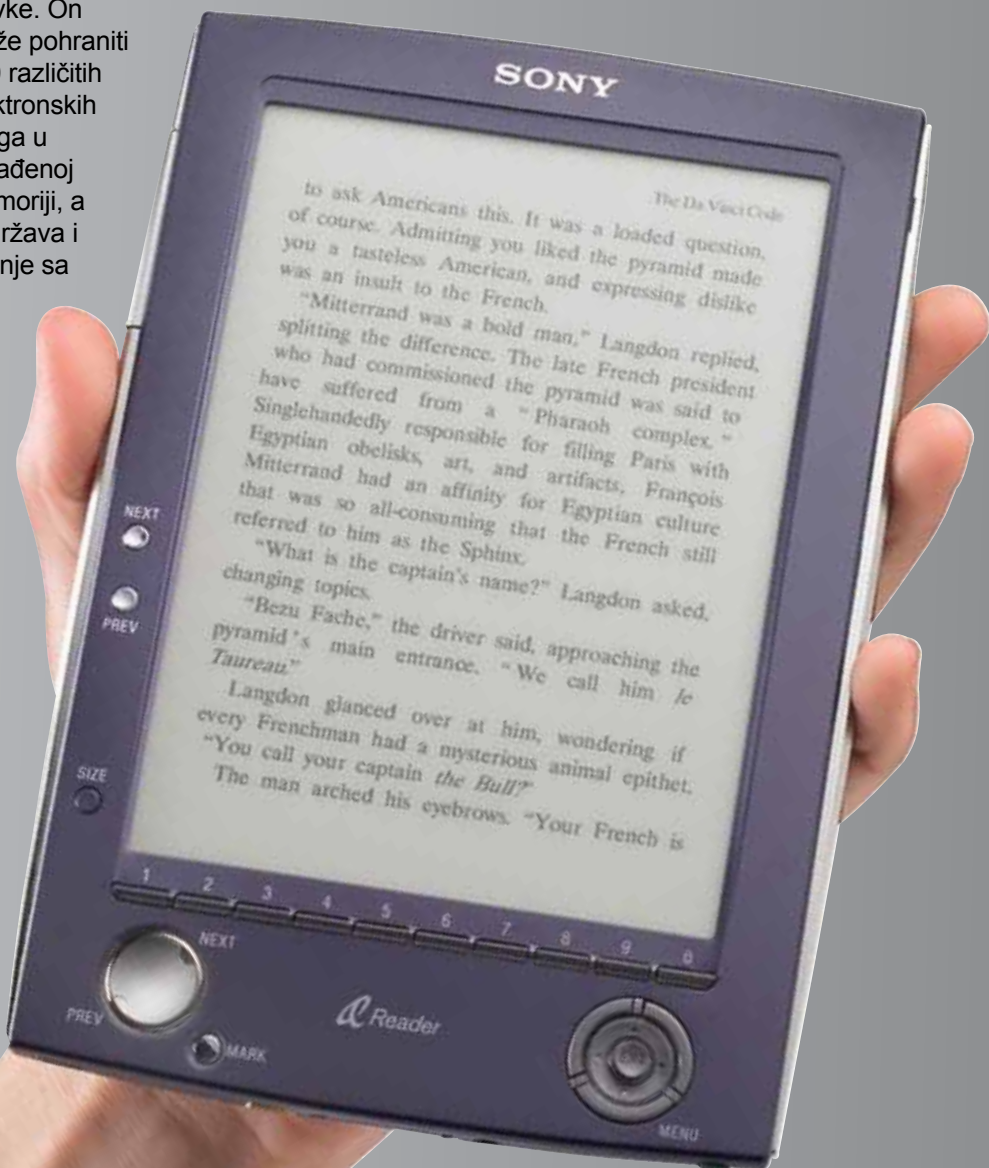
Cijene pristupa internetskim sadržajima zavise o materijalu koji želite pročitati – za pristup online izdanjima poput The New York Timesa ili Forbesa potrebno je izdvojiti između 6 i 15 dolara dok je između 1,25 i 3,49 dolara potrebno za pristup sadržajima online magazina. Kindle omogućuje i pristup bazi od oko 300 najpoznatijih internetskih blogova poput Slashdota, BoingBoinga, no po cijeni od minimalno jedan dolar mjesečno.

Naravno, na kraju još moramo spomenuti i cijenu Kindlea koja iznosi \$399, plus troškovi transporta, što i usprkos sve slabijem dolaru nije jeftino. Za cijenu Kindlea možete kupiti dosta knjiga tako da Kindle nije investicija za one koji ne čitaju mnogo. Ako ste pak bibliofil onda je Kindle pravi gadget za vas, nešto kao što je iPOD za ljubitelje dobre glazbe. A da li će postići isti efekt...vidjet ćemo.

Sony Reader, čitač digitalni knjiga daje jedinstven način za doživljaj čitanja.

Sa svojim impresivnim 6-inčni "display"-om, korištenje prodor E tinta tehnologija koja je skoro poput papira, što je lako pročitati, čak i na otvorenom uz jako sunce. Dodatno svjetlo olakšati će čitanje knjiga i u uvjetima slabije osvjetljenosti. Osim toga, "display" omogućuje visok kontrast i visoke rezolucije, blizu 180 ° ugla gledanja. Osjetljiva podloga omogućiti će korisnicima okretanje stranica na samom ekranu te pretraživanje knjige pomoću "on-screen" tastature, ali i označiti omiljeni odlomak pomoću posebne olovke. On može pohraniti 350 različitih elektronskih knjiga u ugrađenoj memoriji, a podržava i širenje sa

Memory Stickom ili SD karticama. Prikazuje knjige u BBEB (Broadband electronic book) formatu, Microsoft Word, Adobe PDF i XML bazirane dokumente. Sony ističe kako baterija može izdržati 7500 stranica neprekidnog čitanja, čak i uz uključeno dodatno svjetlo. Iako nisu otkrili detaljne informacije o fizičkim karakteristikama, pretpostavlja se da će težiti oko 280 grama. U SAD-u će se prodavati po cijeni od 400 dolara, a još nije poznato hoće li biti dostupan i izvan američkog kontinenta.

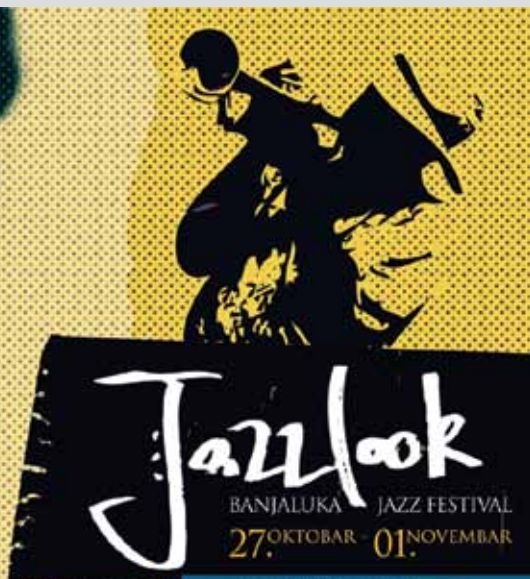

Pripremila: Sanja Šaula

Prvi JazzLook Banja Luka Festival ugostio
velika imena Jazz scene

Banja Luka u ritmu Jazz-a

*Dom omladine - mjesto okupljanja „mladih
i starih“ ljubitelja Jazz-a*

Piše: Lana Vukčević

Prvi JazzLook Banjaluka Jazz Festival počeo je 27. oktobra i trajao je do 1. novembra 2008. godine. U sklopu prvog JazzLook Banjaluka Festivala nastupili su:

Big Band RTS/Bisera Veletanlić Beograd
Power trio i Sveti/ Barcelona/New York
Talya G.A Solan & The Israeli ethnic ensemble Tel Aviv
Memlah/vh band Zrenjanin/Beograd
Maja Savić trio Zagreb
Albert Bojan Savić trio Banjaluka

Pored večernjih koncerata, koji su se održavali u Domu omladine, održane su i radionice koje su vodili profesor Vladimir Samardžić u saradnji sa renomiranim muzičarima.

Oni koji su prepoznali značaj i kvalitet, te pomogli JazzLook-u su: Vlada Republike Srpske, Grad Banja Luka, Radio Televizija Republike Srpske, M:tel, Budget Rent-A-Car, Hard Rock Radio Cafe, Promet-tehno d.o.o., Yamaha, Euro Blic, Infomedia, Mala Stanica, Nova Oprema, Menadžer kompanija, Sopot.

Najinteresantnije za sve prisutne, bilo je svakako gostovanje Bisere Veletanlić, kao najveće zvijezde JazzLook-a i Big Band-a RTS-a, koji su nastupali u njenoj pratnji. U toku press konferencije Bisera se

prisjetila kako je to nekad bilo, te izrazila zadovoljstvo što Banja Luka ponovo oživljava jazz scenu: „Prije sedamdeset godina, ovdje je održana prva jazz igranka, na kojoj je bubnjeve svirao Coco Pudar, Nebojšin deda. Nije veliko iznenađenje što je baš Nebojša ove godine napravio ovako veliku stvar za Banja Luku i sve ljubitelje jazz-a. I hvala organizaciji na dobrom sluhu“.

Drugi dan festivala je obilježio nastup Dušan Jevtović band-a iz Barcelone i Band Sveti iz New Yorka. Drugu festivalsku noć je otvorio Dušan Jevtović, sa svoja tri člana. Premijerno su izveli neke od numera sa njihovog posljednjeg albuma, koji je izašao u septembru. Dušan Jevtović nije bio iznenađen što Banjaluka nema adekvatan prostor za održavanje ovakvih koncerata, jer, kako je sam rekao: „Nema ga ni Barcelona. Ljudi ne ulazu u Jazz, pa tako ne možemo kako u Španiji, tako ni u New Yorku, pronaći Jazz klub koji bi priuštio konstantne svirke ove vrste muzike. Ipak, publika postoji i zaista uživa u muzici“. Kao profesor, izrazio je zadovoljstvo što postoje i oni koji žele da uče o Jazzu, što mu

je pružilo veliko zadovoljstvo. Bend Sveti iz New York-a nadmašio je sva očekivanja. Marko Đorđević, šef benda Sveti, kompozitor i bubnjar, istakao je svoje nezadovoljstvo pozicijom jazz muzike u svijetu, a s druge strane bio je srećan što je u Banja Luci i što je sam bio dio ovakvog događaja.

Tri sata i petnaest minuta, publika je imala mogućnost da zaista uživa, kako u dobroj muzici, tako i u energiji koju su izvođači stvorili. Jam Session, kao dodatni dio programa JazzLook-a, takođe, donio je dobru zabavu, ali i ujedno predstavio Talya G.A Solan & The Israeli ethnic ensemble Tel Aviv, učesnike Festivala. Radi se o različitim ljudima, različitim pripadnosti i kultura, koji su dio tima koji stvara odličan zvuk. Svoju muziku karakterišu kao tradicionalnu i izvornu, jer njihova zemlja je upravo inspiracija za stvaranje onoga što rade. U

večeri zagijali su Memlah iz Zrenjanina. Drugačiji od ostalih, predstavili su svoju muziku, koju karakterišu kao nu jazz s elementima dub-a. Njihov Band čine Miloš Kralj, Darko Kurjak i Aleksandar Martinov. Na održanoj press konferenciji, povodom četvrtе festivalske večeri, Vasil Hadžimanov je istakao da: „Tri godine nakon poslednjeg pojavljivanja ovdje publika se uželela naše muzike. Zato smo jako srećni,

Nakon koncerta, u Klubu Delta, Maja Savic Band po drugi put učestvovali su na Jam Session-u, jer je publika to tražila.

Prvi JazzLook Banja Luka Jazz Festival, u klubu Delta, zvanično je zatvorio Albert Bojan Savić trio. „Jam Session bio je pun pogodak. Pružiti priliku banjalučkim muzičarima da iz noći u noć sviraju sa velikim imenima i virtuoizima svojih instrumenata, velika je čast. Privukli smo mnogo ljudi i napravili odličnu atmosferu, u kojoj su svi uživali. To nam je bio cilj,“ rekao je Albert i dodao: „To što je nama pripala čast da zvanično i zatvorimo prvi JazzLook posebna je čast i zadovoljstvo. Budući da je Festival protekao u najboljem redu, privukao mnogo ljudi, predstavio mnoge muzičare i stvorio sjajnu atmosferu, jedva čekamo sljedeći JazzLook.“

Banja Luka željno čeka svoj Drugi JazzLook Festival!

njihovom repertoaru su zastupljene romske pjesme, muzika Sefarda, a njeno pjevanje na vrlo elegantan način povezuje trilere Yemena i bugarsko narodno pjevanje.

Trećeg dana festivala, održane su prve radionice edukativnog karaktera koje je vodio profesor Vladimir Samardžić, u saradnji sa Markom Đorđevićem, Dušanom Jevtovićem i Goranom Delačem. Veče je počela sa, Talya GA Solan, koja je dokazala da je jedan od najinteresantnijih savremenih izvođača izraelske World Music industrije. Neobičnim melodijama, sjajnim glasom i nastupom, ostavili su snažan utisak. Rekavši da bi opet voljeli doći u Banjaluku, od publike su se oprostili izraelskom verzijom Đurđevdana, posebno obrađenom za JazzLook.

Nakon odličnog koncerta, publika se preselila u Klub Delta, gdje su imali priliku da čuju Vasil Hadžimanov Band, a potom i Memlah, koji su svojim nastupom dokazali da je „prisustvo obavezno“ na koncertu koji su najavili za četvrtu festivalsku večer.

Atmosferu četvrtе festivalske

jer je materijal koji smo tad imali sazeo za sve to vreme. Večeras obećavamo odličan provod i dobru svirku“. Tako je i bilo!

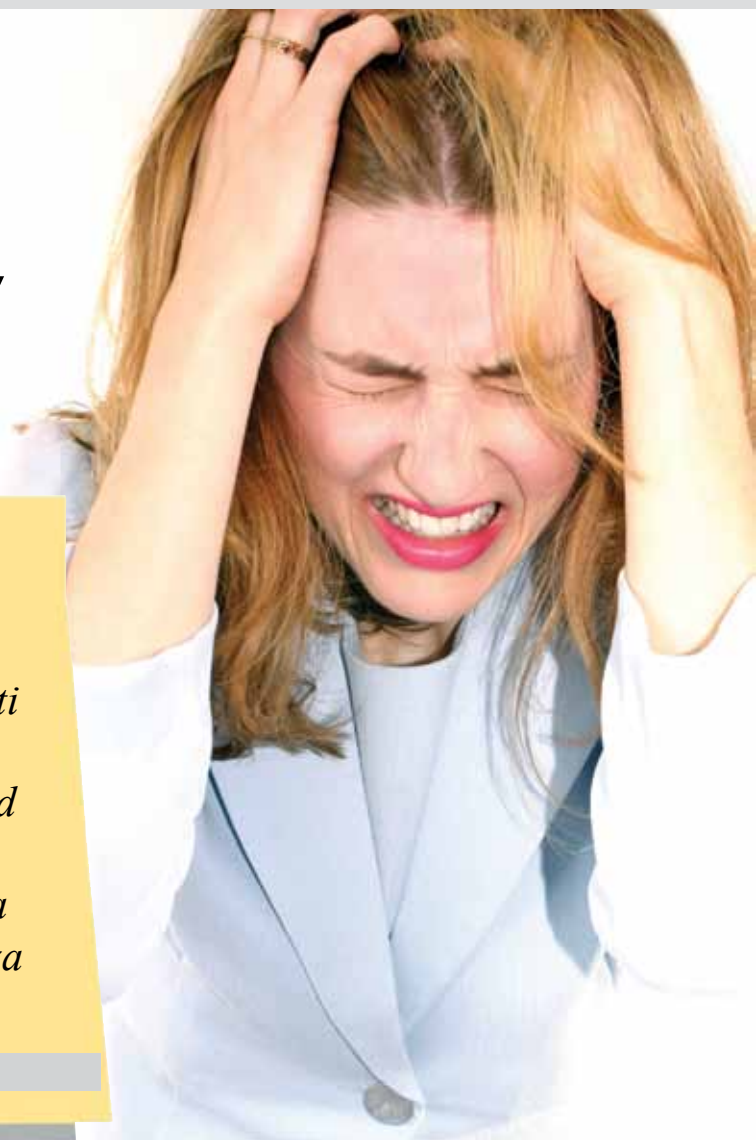
Petog dana festivala održana je posljednja radionica, koju je, kao što je bilo najavljeno, vodio Vladimir Samardžić u saradnji sa Goranom Delačem. Banjalučki muzičari ni nisu propustili priliku, pa su se i tad pojavili u velikom broju.

Maja Savić Band, iz Zagreba, pred punom salom Doma Omladine, održali su svoj koncert. Kako publika, tako i učesnici, bili su oduševljeni atmosferom. Jazz standardi sa latino repertoarom koje su Zagrepčani izveli, učinili su i posljednji koncert u Domu Omladine posebnim i kvalitetnim.

Prilagođen odlomak iz knjige
Akademske vještine

Anksioznost, stres i ispit

*Strategije za otklanjanje
ispitne anksioznosti (stanje uznemirenosti
i nelagodnosti) imaju svrhu da umanje
posljedice stresa izazvanog zebnjom pred
ispit.*

*Cilj nije da se potpuno ukloni, budući da
razuman nivo stresa može biti koristan za
motivisanje većine studenata.*

Pripremila: Jana Aleksić

Sta uzrokuje stres i kako se izboriti sa krizom samo su neka od pitanja modernog doba.

Šta se krije u terminu anksioznost i koji su njeni uzroci? Koje su smjernice za savladavanje stresa? Šta znači ispitna anksioznost?

Ispitna anksioznost i anksioznost uopšte se odnosi na skup fizioloških i emocionalnih odgovora na pritisak ili stres koji nastaju zbog brige oko predstojećih događaja. Ako govorimo o ispitnoj anksioznosti onda su to brige vezane za predstojeće ispite.

Dakle, javlja se prvo briga o nekom problemu, iz toga slijedi stres a stres uzrokuje anksioznost, viši nivo stresa, koji po prirodi nije zdrav ako je u većoj količini izražen kod osobe. Ovo stanje uznemirenosti i nelagodnosti

se često odlikuje napetošću mišića, glavoboljom, bolom u stomaku, pospanošću ili nesanicom, pretjeranim znojenjem, pojavom bubuljica, plikova usljed groznice, uznemirenošću, depresijom, nervozom, bijesom, panikom, nedostatkom samopouzdanja, bespomoćnošću i gubitkom pamćenja.

Posljedice anksioznosti se različito odražavaju na ljude jer u istim situacijama ljudi različito reaguju. To znači da konkretna briga proizvodi kod različitih osoba različitu količinu i nivo stresa koji opet uzrokuje anksioznost.

Takođe, posljedice ispitne anksioznosti veoma se razlikuju po prirodi i jačini od studenata do studenata. Neke studente blago pogađa anksioznost i oni mogu iskusiti samo jedan ili dva od pomenutih simptoma. Drugi, pak, mogu iskusiti tako snažne simptome anksioznosti

da postaju izuzetno onespособljeni.

Mnogi istraživači ukazuju da je malo zabrinutosti dobro za studente jer im održava budnost i usredsređenost na zadatak. Pretjerana briga, sa druge strane, može biti vrlo škodljiva i iznurujuća po studente budući da dovodi do mentalnih blokada i drugih problema. Evo samo nekih od pitanja koja se mogu postaviti studentima, vama svima: Da li doživljavate anksioznost pred ispit? Koliko je izražena? Koliko ste podložni stresu?

U pogledu ispita, kod studenata se anksioznost javlja usljed jednog ili više sljedećih razloga :

- student je fizički ili mentalno nezdrav
- student ima negativnu sliku o sebi i nedostaje mu povjerenje u sopstvene sposobnosti

- studentu se ne dopada predmet, kurs i/ili predavač
- student je u prošlosti bio neuspješan na ispitima uopšte ili na tom kursu
- student shvata da nije odgovarajuće pripremljen za ispit
- student ima neprikladna očekivanja u pogledu svoje pripremljenosti za ispit
- student je savladan količinom informacija koje treba naučiti
- student ne može da pronađe ili je zaboravio pribor za ispit
- student ne zna šta da očekuje na ispitu
- student kasni na ispit ili ne može da pronađe prostoriju

Strategije za otklanjanje ispitne anksioznosti imaju svrhu da umanje posljedice stresa izazvanog zebnjom pred ispit. Cilj nije da se potpuno ukloni anksioznost, budući da razuman nivo stresa može biti koristan za motivisanje većine studenata. Umjesto toga, cilj je smanjiti anksioznost na podnošljiv nivo, da se studenti osposobe da imaju kontrolu u ispitnim situacijama. Poenta je u sticanju kontrole nad situacijom jer kontrola izostaje u stanju anksioznosti pa je cilj vratiti je na svoje mjesto.

Jedan od razloga za ispitnu anksioznost jeste loše fizičko ili mentalno zdravlje koje se javlja usljed loših navika u ishrani, spavanju i vježbanju. Veoma je bitno odspavati onoliko koliko vam je potrebno, posebno nekoliko dana prije stresnog događaja, odnosno recimo pred ispit. Vježbajte ili radite nešto zabavno kako biste sagorjeli suvišnu energiju.

Pojedite uravnotežen obrok prije ispita, naročito ako ste navikli da jedete taj obrok. Izbjegavajte velike količine kofeina budući da može da izazove nervozu. Koristite samo male količine kofeina povremeno kako biste održali pažnju. Izbjegavajte lijekove izuzev ako su baš neophodni.

Studenti takođe često razvijaju negativnu sliku o sebi kada dožive neuspjeh na ispitu, naročito ako

smatraju da nisu dobili ocjenu koju zaslužuju. Dakle, treba se usredsrediti na prošle uspjehe na testovima. Učite iz prošlih neuspjeha, ali ne opterećujte se njima. Drugo, upustite se u pozitivan razgovor sa samim sobom. Napravite spisak svojih pozitivnih kvaliteta i podsjetite se na njih tako što ćete ih staviti na vidno mjesto u svojoj sobi ili ih ponoviti sebi periodično. Ignorišite uticaje i komentare iz okoline, od drugih studenata

Motivišite se da rano otpočnete pripremu za test tako što ćete razmisliti o prethodnim neuspjesima na ispitima koji su nastali kao posljedica odugovlačenja. Učite iz prošlih grešaka. Podsjetite sebe da svakih pola sata ili sat proveden u učenju dosta prije testa znači još jedan ili dva tačna odgovora.

Razmislite o svojim kratkoročnim i dugoročnim ciljevima koji se mogu ispuniti polaganjem dotičnog testa i kursa.

Prije nego što krenete na ispit ili dok idete ka ispitnoj prostoriji, slušajte svoju omiljenu pjesmu kako biste se razbudili i pokrenuli. Ovi svi savjeti, gore navedeni, odnose se na sve stresne situacije, a ne samo na ispit.

Studenti bi trebalo da učine sve što mogu da pojačaju povjerenje u svoju

pripremljenost za ispit i sposobnosti polaganja testa. Samopouzdanje može u velikoj mjeri smanjiti osjećaj anksioznosti zato što ako pojedinac vjeruje da će dobro proći, vjerovatno će tako i biti. Koncentrišite se na sebe.

Neka vam ova misao stalno bude prisutna u umu – vi ste odgovorni za sopstveno učenje.

Odgovorni ste za učenje, kompletnu pripremu i za eventualna kašnjenja na ispit kojih ne bi trebalo biti. Dakle obezbjedite uslove da sve prođe dobro, pobrinite se i uradite sve što se odnosi na stvari koje zavise od vas samih. Naravno da na neke stvari ne možemo uticati i da kada pričamo o nekom događaju imamo mnogo faktora zašto je nešto tako i kako će se događaj odigrati na kraju. Ali ono što zavisi od nas možemo kontrolisati.

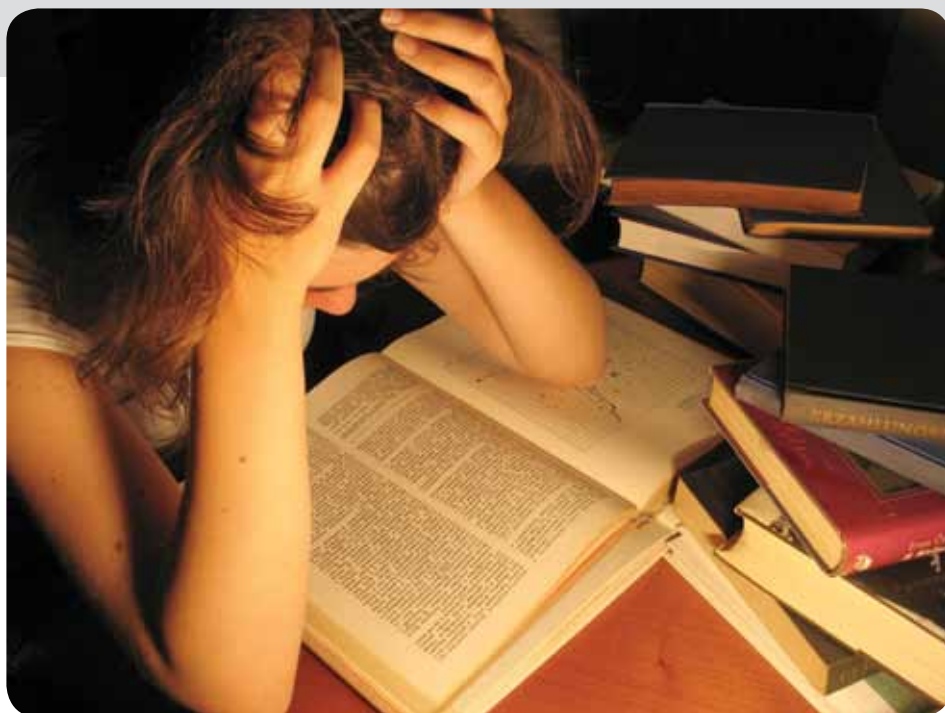
Jedan od razloga što neki studenti doživljavaju ispitnu anksioznost jesu neizvjesnosti u pogledu sadržaja i organizacije ispita. Ne znaju šta da očekuju na ispitu. Jer bez obzira o kojoj situaciji se radilo i kojoj stresnoj situaciji u polju života kada nešto radite morate se organizovati i isplanirati sve da biste obezbjedili uslove da nešto bude kako treba na kraju.

Postoje mnoge relaksacione tehnike pomoću kojih možete umanjiti stres neposredno prije određenog izvora stresa, odnosno prije stresnog događaja bez obzira o čemu se radilo. Evo jednog primjera vježbe sa kojom možete postići umanjene anksioznosti. Naravno ovih tehnika ima više ali ovde ćemo navesti samo jedan primjer:

VJEŽBA

- Korak 1: Stegnite desnu pesnicu; osjetite kako napetost raste. Zatim opustite pesnicu. Neka vam šaka klone; osjetite opuštanje. Potom stegnite lijevu pesnicu; osjetite napetost. Opustite je; osjetite opuštanje.
- Korak 2: Savijte desnu ruku, stežući pesnicu i bicepse. Držite je stegnute i osjetite napetost u ruci. Zatim opustite pritisak i neka vam ruka klone; osjetite opuštanje. Potom savijte lijevu ruku, stežući pesnicu i bicepse. Držite je stegnute i osjetite napetost. Potom popustite pritisak i neka vam ruka klone; osjetite opuštanje.
- Korak 3: Ispružite desnu ruku dok se ne ukoči usljed stezanja tricepsa. Sada popustite pritisak i neka vam ruka klone. Potom ispružite lijevu ruku dok se ne ukoči. Zatim popustite pritisak i neka vam ruka klone.
- Korak 4: Čvrsto zatvorite oči; osjetite kako se pritisak povećava. Sada otvorite oči i popustite napetost. Potom stegnite zube; osjetite pritisak u vilici. Sada opustite vilicu i osjetite opuštanje.
- Korak 5: Udahnite duboko i zadržite dah stežući pluća. Potom popustite i osjetite opuštanje. Opet, udahnite; zadržite. Izdahnite. Opustite se.
- Korak 6: Sada stegnite stomačne mišiće; zadržite ih napetim. Potom popustite pritisak i opustite se. Opet, stegnite stomačne mišiće; opustite se.
- Korak 7: Ispružite noge i stegnite butine, pustite napetost da poraste. Sada popustite pritisak, neka vam noge klone i osjetite opuštanje. I opet, ispružite noge i stegnite

- butine. Potom popustite pritisak.
- Korak 8: Ispružite stopala i stegnite listove. Sada opustite mišiće. I opet, stegnite listove; potom popustite mišiće i osjetite opuštanje.
- Korak 9: Sada opustite tijelo, neka klone. Osjetite potpuno opuštanje

Kako umanjiti stres i anksioznost i kako se izboriti sa krizom?

Pokušajte izbjegavati stresne situacije, čak ponekad možete pobjeći od izvora stresa. Ako vam se dese a svima se dešavaju veoma često, pokušajte pomoću tehnika kao što je vježba gore navedena, da umanjite anksioznost.

Opuštajte se na vama svojstven način i po vašim idejama, bitno je samo da si često priuštite dozu uživanja i opuštanja od fakulteta, posla, ljudi oko sebe.

Organizujte sebe i sve ostale pripreme i planove na pravi način, planirajte aktivnosti koje treba da uradite da biste uspješno uradili posao koji trebate, da biste uspješno naučili ono što je potrebno za ispit. To znači da se krene na vrijeme sa radom a ne sve u zadnji dan i zadnji čas. To umanjuje mogući stres koji nastaje kasnije.

Ne zaboravite oslobađanje energije bavljenjem nekom aktivnosti, sve vrste sportova su dobre, fitness, teretana, trčanje, boravak u prirodi ili sl. To istovremeno koncentriše misli na nešto drugo a i ima sociološki aspekt

jer je riječ o druženju, socijalizaciji.

Hraniti se zdravo i normalo svakakao je jako važno i spavati onoliko koliko je to vašem organizmu potrebno. Važno je još reći da se ove relaksacione tehnike mogu praktikovati u večernjim časovima pred spavanje da bi se izbjeglo razmišljanje o problemima naveče i da bi se misli očistile prije lijevanja u krevet. Jer ako se desi da se probudite usred noći a razmišljali ste o problemima prije spavanja samo će vam misli nastaviti tamo gdje ste stali i može se desiti da ne možete zaspati.

Anksioznost je reakcija našeg tijela na brige i na stres. Naše tijelo nam daje signale da li mu je dobro ili nije, pitanje je samo da li ćemo ga poslušati. U današnjem modernom vremenu stresa ima mnogo u svim poljima života i u mnogim situacijama i događajima. Potrebno je ublažiti anksioznost i stres i sačuvati sebe. To izgleda ostaje na nama samima, jer ako se sami ne budemo čuvali teško će drugi moći da nam pomognu. Ako ima neke poente u ovom životu onda je to po mom skromnom mišljenju hedonizam, odnosno uživanje u mnogim stvarima jer ako toga nema onda čini se nema ni smisla. Pored svih loših aspekata i negativnih događaja svijest, duh i tijelo su ti koji nas pokreću da idemo dalje.....

Budite savjesni, organizovani ali i opušteni i sretni...

Učite na vrijeme za ispite...

Genetički inženjering u vođenju biološkog rata

U uslovima savremenih sukoba i intervencija moguć je i biološki „rat“.

Koja najveća opasnost, bi mogla zadesiti malu i nedovoljno razvijenu zemlju? Teško je to decidno reći, ako ne uzmemo u obzir kosmičke katastrofe. Najvjerovatnije da je to pojava opasnih pandemija. U našoj zemlji, naročito posljednjih godina, javljaju se bolesti kojih ranije nije bilo, neke se reaktiviraju, a o mnogima se vrlo malo zna. Neke su se, posebno tokom ratnih sukoba, javljale u neuobičajeno vrijeme i na različitim mjestima.

Pripremili:

**Prof. dr Dragan Danelišen,
Prof. dr Rade Biočanin**

Mehanicističko i redukcionističko poimanje stvarnosti, vjera u nesmetani, neprekidni, kontinuirani progres sve se jasnije izobličava i vezuje za jalov pokušaj izgradnje društva obilja.

Sinteza, proizvodnja i stokiranje ovog oružja čuva se u najstrožoj tajnosti, tako da je veoma teško to otkriti i ako za to postoje opravdane indicije. U biološko oružje spadaju lansirna sredstva, uređaji za disperziju i aktivno punjenje (agens), gdje spadaju: produkti genetičkog inženjeringa, dijelovi ćelija-organizama koji mogu izazvati štetne posljedice, radovi na kloniranju i izmjeni osobina ljudi, upotreba otrovanih-dresiranih životinja u ratu i za vršenje bioloških proba.

U nove oblike rizika društva spada i sve diskutabilnija genetski modificovana hrana. Kako je riječ, o novini, još uvijek se sa sigurnošću ne mogu predvidjeti svi mogući efekti njenog „konzumiranja“.

Otkriće i razvoj tehnike rekombinantne DNK je od ogromnog značaja za dalji razvoj i napredak humane medicine. Veliki je značaj genetičkog inženjeringa u terapiji genima, izučavanju mehanizma izučavanja bolesti i njegova primjena u dijagnostičke svrhe, a zloupotrebom može se nanijeti veliko zlo ljudskoj populaciji kroz biološki „rat“. Brojne činjenice i pokazatelji ukazuju na to da je biološki rat sasvim moguć, ako već nije i naša stvarnost. Zemlja koja ga „dočeka“ nespremno suočiće se sa nesagledivim poslasticama.

Karakteristike biološkog oružja Pod biološkim oružjem i zarazama podrazumijevamo i mikroorganizme koji izazivaju oboljenja ljudi i životinja, ili njihove toksične produkte. U vojnom pogledu značajni su samo oni mikroorganizmi koji mogu imati efekat na snage odbrane i mogu izazvati masovna oboljenja. Iz ove konstatacije proističe niz uslova koje mora da zadovolji da bi bilo efikasno upotrebjeno na bojištu, a ukoliko se otme kontroli može da preraste u

Cena proizvodnje . . .

Konvencionalno oružje	2 000 \$	Eksperti su izračunali da bi gubici civilne populacije koštali po osobi . . .
Nuklearno oružje	800 \$	
Hemijsko oružje	600 \$	
Biološko oružje	1 \$	

Slika 1. Cena koštanja NHB oružja

pandemiju. Razmjere ovog fenomena po vremenu i prostoru nisu uvijek sagledive, jer je jedino oružje koje samo sebe reprodukuje.

Po veoma niskoj cijeni, zahvaćenoj zemlji se može zadati težak udarac na dubini teritorije, uz neizvjesno vremensko trajanje i mogućnost reaktivirane kontaminacije teritorije (pojava ponovnog razbuktavanja izvora). Gubici od zaraznih bolesti su velikih razmjera, a u evropskim ratovima u proteklom veku gubici od vatrenog oružja iznosili su oko 1.500.000, dok je od zaraznih bolesti

stradalo oko 6.500.000 ljudi. Komitet za razoružanje pri UN usvojio je 1976. godine Konvenciju kojom se velike sile obavezuju da unište postojeće stokove biološkog oružja, prestanu sa proizvodnjom, te da razdvoje hemijsko od ovog oružja. Međutim, istraživanja su nastavljena, što potvrđuju povremeni biološki udesi ili bioterorizam. Primjer za to je i udes 1979. u gradu Sverdlovsk gde je „odbjegao« antraks teško inficirao preko 1000 ljudi. Istraživanja, u okviru programa genetičkog inženjeringa nude neslućene mogućnosti primjene, što leži na granicama fantastike. Teži se stvaranju hibridnih mikroorganizama koji bi bio otporan van laboratorija, a koje imunološki sistem čovjeka neće „prepoznati«.

U XX vijeku se pojavljuje do tada nepoznata bolest SIDA (AIDS). Prvi zvanično potvrđen i dokumentovan slučaj ove bolesti (slučaj mančesterskog mornara koji je u Africi bio samo jedan dan) sada je doveden u sumnju. Do sada se zna da ovaj virus posjeduje izuzetnu genetsku fleksibilnost i otpornost na terapiju. Nedavno je otkriven novi »tip« ovog virusa koji je veoma virulentan, brzo se razmnožava i teško se detektuje postojećim testovima. Postoje nedokazane špekulacije da je virus HIV neka vrsta biološkog eksperimenta koji je pobjegao iz jedne istraživačke laboratorije.

Zemlje NATO-a su se zanosile idejom o pravljenju »genetske mape« naroda, što bi omogućilo da se napravi biološko oružje koje bi bilo u stanju da iz mase »izabere« člana određene rase ili čak i etničke grupe i napadne ga. Međutim, neki podaci kazuju da je SAD 1994. uložila oko 11 milijardi dolara za istraživanja u biotehnološkoj oblasti. Veliki utrošak novca, korišćenje genetičkog inženjeringa, kao i povezanost svih istraživačkih laboratorija u mrežu, kazuje da je razvoj ove oblasti veoma dinamičan. Podaci o ovoj problematici su oskudni u naučnostručnoj literaturi, jer bi i samo opitovanje ovog oružja naišlo na bezrezervnu osudu međunarodne javnosti. Međutim,

činjenice govore da se u razvijenim zemljama intenzivno radi na usavršavanju i opitovanju biološkog oružja uprkos zabranama.

Pravci razvoja biološkog oružja
Osnovni pravci razvoja biološkog oružja (povećana virulentnost, otpornost, maskiranje simptoma, ograničeno djelovanje na otvorenom prostoru, pronalaženje novih uzročnika oboljenja, dekontaminacija) ukazuju na sve veću težnju da se stvori biološko oružje koje bi se moglo primjenjivati radi ostvarenja operativno-taktičkih ciljeva na ratištu. Krajnje je neizvjesno do kakvih se rezultata došlo u razvoju ovog oružja u zadnjoj dekadi ovog vijeka, ali teoretski ova opasnost je globalnog karaktera. Biološkim oružjem mogu se zahvaćenoj teritoriji ili objektu nanijeti znatno veći gubici od klasičnog oružja, a može se jeftino proizvesti i efikasno primijeniti. Po veoma niskoj cijeni, zahvaćenoj zemlji se može zadati težak udarac na cijeloj dubini teritorije, uz neizvjesno vremensko trajanje i mogućnost reaktivirane kontaminacije. Istraživanja, u okviru programa genetičkog inženjeringa, nude neslućene mogućnosti primjene biološkog oružja, što leži na granicama naučne fantastike. Teži se stvaranju hibridnih mikroorganizama koji će biti otporni van laboratorijskih uslova, a koje postojeći imunološki sistem čovjeka neće »prepoznati«.

Biološko oružje spada u »tiha i podmukla« oružja, kojima se vodi rat bez razaranja, ali sa izrazito izraženim naknadnim efektima čak i van primarno zahvaćenog rejon-zone napada.

Veličina, trajanje i karakter zone kontaminacije zavisi od vrste bioloških agenasa i načina primjene, a intenzitet, pošto je riječ o namjernom postupku, po pravilu je veći nego u bilo kojoj zoni sa prirodnom kontaminacijom. Karakteristično za granice rejon (zone) kontaminacije je, da ih je veoma teško odrediti, pošto je brzo i sigurno dokazivanje prisustva agenasa praktično neizvodljivo. Takodje, biološki agensi su živa materija koja se razmnožava, pa

je moguće da se iz zone napada (primarni rejon) prenesu i rasiju na nova područja.

Primjena genetičkog inženjeringa
Genetički inženjering (tehnologija vijeka) se najčešće predstavlja kao mogućnost In vitro manipulacije genima, gdje značenje manipulacije nije sasvim jasno i može da asocira na zloupotrebu. Ipak, najprihvatljivija definicija ga opisuje kao ciljanu promjenu i rekombinaciju, kao i ubacivanje i dalju propagaciju rekombinantne rDNK u živim ćelijama.

Razvoj genetičkog inženjeringa počinje sa otkrićem enzima reverzne transkriptaze (RNK zavisne DNK polimeraze) i grupe enzima koji su nazvani restrikcione endonukleaze. One su izolovane iz bakterija i sjeku stranu DNK na mjestima sa specifičnim rasporedom nukleotida.

Do sada je izolovano na stotine različitih restrikcionih endonukleaza koje presjecaju oba lanca DNK na specifičnim mjestima. Ovi enzimi su dobili imena prema bakterijama iz kojih su izolovani. Tako je EcoRI izolovan iz Escherichia coli, a prva restrikciona endonukleaza HindII iz Haemophilus influenzae. Fragmenti DNK isečeni sa restrikcionim endonukleazama mogu imati takve krajeve koji spontano teže da se spoje, i oni se nazivaju »ljepljivi« krajevi, ili mogu biti bez te osobine pa se zovu »slijepi« krajevi.

Osim restrikcionih endonukleaza, za genetički inženjering je potrebno koristiti još:

- enzime – koji omogućavaju ponovno spajanje prekinutih dijelova DNK (DNK ligaze)

- postupke kojima se rDNK ubacuje u ćeliju gdje će se replicirati

- metode za izdvajanje klonova ćelija koje sadrže rDNK

Umetanje DNK u ćeliju efikasno se vrši uz pomoć vektora (molekuli DNK sa sposobnošću samostalne replikacije u ćeliji domaćinu).

Najviše korišćeni vektori su plazmidi (vanhromozomska bakterijska DNK sa sposobnošću samostalnog umnožavanja), bakteriofagi, DNK i RNK virusi

i kozmidi (vještački konstruisan vektor). Korišćenje plazmida u eksperimentima ima prednost zbog mogućnosti da se relativno jednostavno utvrdi koje su ćelije transformisane sa rekombinantnim plazmidom. Plazmidi su najčešće nosioci gena za rezistenciju na antibiotike. Umetanje strane DNK u region jednog od gena za rezistenciju na antibiotik povezano je sa gubitkom rezistencije bakterije na dati antibiotik. Pošto se koriste plazmidi koji sadrže gen za rezistenciju i na drugi antibiotik, gajenje bakterija na podlogama koje sadrže te antibiotike omogućava izdvajanje klonova bakterija sa rekombinantnim plazmidom. Jedan od nedostataka plazmida je taj što često ne mogu stabilno da se umnožavaju ako sadrže veće fragmente DNK, te se u tu svrhu koriste bakteriofage, različiti virusi i kozmidi.

Produkcija vakcina je relativno jednostavan proces, a proizvedene vakcine su netoksične, avirulentne i efikasnije od postojećih vakcina.

Korišćenje genetičkog inženjeringa u dijagnostičke svrhe značajno unapređuje mogućnost detekcije eventualno upotrebljenog biološkog oružja. Za tehnike genetskog inženjeringa je potreban mali uzorak, a tehnike su osjetljive i vrlo precizne.

Korišćenje genetskog inženjeringa

pri izmjeni genetske strukture mikroorganizama se svodi uglavnom na tri uhodana postupka:

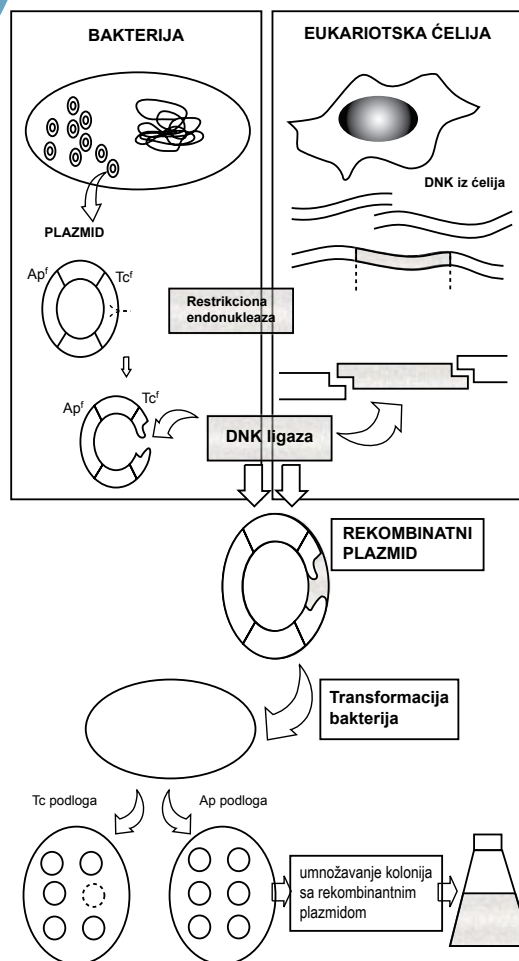
a) Transformacija (postupak pri kome se dijelovi DNK iz drugog mikroba unose u ćeliju izučavanog uzročnika mjenjajući joj neke osobine. Postupak koji je u prethodnom dijelu teksta već opisan. Mikroorganizmu se ovim postupkom može promijeniti otpornost, virulencija i sl.)

b) Transdukcija (postupak u kome se novi geni unose u određeni mikroorganizam putem određenog bakterijskog virusa. Ova pojava se spontano dešava i u prirodi)

c) Konjugacija (predstavlja uzajamno polno ukrštanje sličnih mikroorganizama sa uzajamnom izmjenom bioloških svojstava. Ova metoda ima prilično nepredvidljiv produkt.)

Bez sumnje, genetički inženjering se može zloupotrijebiti za »kreiranje« uzročnika mnogih zaraznih bolesti, tako da oni postanu virulentniji, otporni na neke antibiotike ili većinu antibiotika, čak je moguća takva izmjena da uzročnik više uopšte ne liči na polazni soj. Kao i u većini slučajeva, velikim naučnim otkrićima su prethodila »zakulisna«

istraživanja sa vojnim ciljem. Ako je genetički inženjering u civilnim laboratorijama tako uznapredovao, postavlja se pitanje koliko su uznapredovale vojne laboratorije i u kom pravcu? U vrijeme kada mnoge zemlje vrše istraživanja u oblasti genetičkog inženjeringa, i

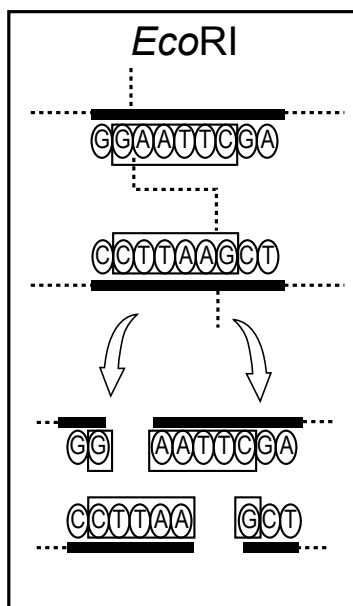
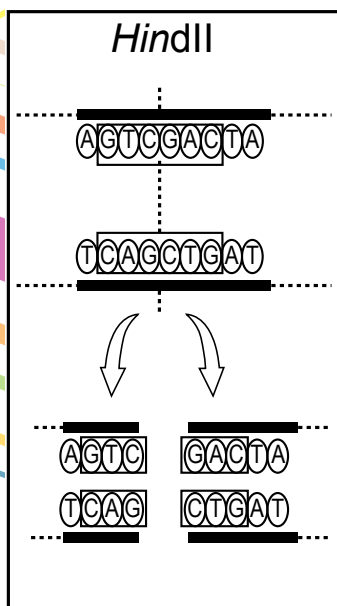

ne objavljuju rezultate preko dvadeset godina, opasnost se nikako ne smije potcijeniti.

Bioški terorizam današnjice

Analiza definicije terorizam ukazuje na to da znači primjenu smišljenog, organizovanog i sistematskog nasilja nesuverenog (nedržavni, nevladin) subjekta (grupa, banda, organizacija, politička stranka) ili suverenog (državnog) subjekta, odnosno države, odlučnog da i najgrubljom fizičkom silom, nad unaprijed odabranom ili nasumičnom žrtvom izvrši gnusni čin.

Teoristički akti ukazuju na posljedice koje nisu vezane samo za pojedince, već, prije svega, na mnogo širi krug ljudi, pa i državne zajednice. U dijelu studije "Teror-2000", jedan od autora M. Cetron, predsjednik međunarodnog prognostičkog centra LTD i ekspert CIA piše: "Hemijsko i biološko oružje biće lako pristupačno teroristima sutrašnjice i naši

Slika 4. Zakulisna vojna istraživanja u svijetu

Slika 5. Ispitivanje „sumnjivog“ materijala

Slika 6. Obuka u zbrinjavanju od bioterorizma

eksperti predviđaju scenario kojim će smrtonosno sjeme biti posijano u sistemu podzemnog transporta velike metropole kontaminirajući i ubijajući na hiljade ljudi”. Po mišljenju grupe analitičara, operacija koja je izvedena u Japanu marta 1995. usmjerena protiv putnika tokijske željeznice, samo je uvod u buduće akcije, predgovor za spektakularan i dramatičan razvoj novog stila terorističkog djelovanja. Agensi su smatrani nekonvencionalnim, necivilizovanim i stravičnim sredstvima. Ovakvi pridjevi se često pridaju i teroristima.

Zakulisna vojna istraživanja
Produkcija vakcina genetičkim inženjeringom je zanimljiva, jer potencijalni agresor će pokušati da zaštiti sopstvene jedinice od upotrebljenog biološkog agensa. To je relativno jednostavan proces, a proizvedene vakcine su netoksične, avirulentne i efikasnije od postojećih vakcina. Korišćenje u dijagnostičke svrhe značajno unapređuje mogućnost detekcije eventualno upotrebljenog biološkog oružja. Ovo korišćenje pri izmjeni genetske strukture mikroorganizama se svodi na tri uhodana postupka: transformacija, transdukcija i konjugacija. Bez sumnje, genetički inženjering se može zloupotrijebiti za „kreiranje“ uzročnika mnogih zaraznih bolesti, tako da oni postanu virulentniji, otporniji na većinu antibiotika, čak je moguća takva izmjena da uzročnik više uopšte ne liči na polazni soj. Kao u većini slučajeva, velikim naučnim otkrićima su prethodila „zakulisna“ istraživanja

sa vojnim ciljem. Ako je genetički inženjering u civilnim laboratorijama značajno uznapredovao, postavlja se pitanje koliko su uznapredovale vojne laboratorije i u kom pravcu?

Na pragu velikih dostignuća naučnici su spoznali i svu ranjivost nauke, jer su uprkos svim raspoloživim podacima ostali svijesni činjenice da tako malo znaju o čovjeku. Zasluga za to otkriće pripada istraživačima okupljenim oko projekta »Humani genom«, koji je započeo 1997. godine. U taj projekat je bilo uključeno 16 laboratorija iz više zemalja svijeta.

Humani genom može da bude idealno biološko oružje - u okolinu se ubace virusi i bakterije sa izmjenjenim svojstvima od kojih ljudi oboljevaju. Pentagon u NATO uveliko istražuje kako stvoriti savršenog i na sve otpornog čovjeka-borca sutrašnjice. Utvrđene su sekvence gena mikroorganizama koji su podvrgavani ekstremnim uslovima i koji su uspjeli da ih prežive (put na mjesec, boravak u velikim morskim dubinama, rad u nuklearnom reaktoru, boravak i dejstvo u kontaminiranom objektu). Zna se da se dobri rezultati mogu postići u liječenju nasljednih bolesti (4 000 vrsta), ali to još ne važi za liječenje drugih bolesti, jer se ne može predvidjeti reakcija ubačenog gena na organizam. Tehnologija rDNK našla je široku primjenu u epidemiologiji i dijagnostici infektivnih oboljenja i genetskih poremećaja.

Mjere biološke zaštite
Esencijalni cilj, nacionalno samoočuvanje, odnosno nacionalna

bezbjednost, osloncem na snagu države i angažovanje kadra i svih njenih kapaciteta. Većina naučnika i stručnjaka je prilično pesimistična u pogledu odbrane od terorističkog dejstva biološkim oružjem. Mnogi smatraju da ne postoji adekvatni sistem kontrole NHB oružja, izuzev značajnih vojnih skladišta. Biološki terorizam kao fenomen savremenog doba zasigurno svojom akcionom nepredvidljivošću, odlučnošću, fanatizmom i surovošću, predstavlja veliku prijetnju čovječanstvu današnjice. Na izazove i prijetnje odgovara se razvojem modernog naoružanja, obukom posebnih snaga i primjenom složenih metoda antiterorističke borbe, uz istovremeno praćenje i proučavanje taktike i strategije koju primjenjuju teroristi.

Protiv bioterorizma se treba preventivno boriti, uz blagovremeno otkrivanje uzroka koji podstiču savremeni terorizam. Nažalost, terorizam se ne može eliminirati u potpunosti. On se samo može ublažiti i suzbiti do određene podnošljive granice.

Biološki „rat“ je sasvim moguć, ako već nije i naša stvarnost. Činjenica je, da je poslije širenja kontaminiranih pisama u SAD biološki rat zvanično počeo. Onaj ko ga dočeka nespreman suočić se sa nesagledivim posljedicama.

Putopisi

Pariz, grad svjetlosti

Šetajući Parizom, saznala sam mnogo o ritmu u kojem kuca srce ovog grada. Zaista je to nevjerovatan grad sa jedinstvenom atmosferom.

*Pripremila: Jelena Malinović,
Medicinski fakultet Banja Luka*

Kao što gusarska, drvena barka (kojom upravlja kapetan čijim venama teče krv razrijeđena rumom i navigator koji vječno spava), vjetrom donesena, dospijeu u čudnovate svijetove i mene je moja barka nanijela na »obale« grada svjetlosti- Pariza.

Otvorila sam oči i pomislila: da li se ja to budim ili tonem u san? Omamljena sedativnim dejstvom tableta za putovanje, potpuno zbunjeno sam gledala u nevjerovatne prizore koji su se smjenjivali ispred mene. Autobus je polako stao a ja sam se za nekoliko trenutaka u nevjericu našla na recepciji okružena koferima i bučnim saputnicima. Mislim da sam tek tada shvatila - pa ja sam u Parizu.

Moje avanture to veće počinju u metrou, možda najboljoj slici pravog života u Parizu. Visoke prilike,

tamnije od uglja, impresivnog i tako egzotično lijepog lica, niske tetice, žućkastog tena i sitnih kosih očiju, krupne, izrazito lijepe, tamne djevojke, ne prirodno bijelih očnih jabučica i zuba, dredovi, afričke nošnje, gusti arapski brkovi, pudlice u haljinicama, sve se to tako brzo kretalo ispred mene dok sam se trudila da ne promašim stanicu, i činilo čudnovatu simfoniju koja je odjekivala Parizom. Pariz - grad u kome svi pričaju francuski (jer to je izuzetna čast, disati pod svjetlima Pariza) iako imaju na stotine različitih maternjih jezika kineski, japanski, marokanski, svahili, srpski, turski i bezbroj drugih ne žele nagrditi te prelijepo pariške ulice odjecima jezika koji nisu francuski. Pariz - grad u kojem se svi smiješe, uprkos nedaćama, uprkos gladi i neimaštini, jer se ipak osjećaju povlaštenima živeći u najljepšem

gradu na svijetu.

I tako, Božijom rukom spasena od lutanja u tom lavirintu zvanom metro i sa svim stvarima u torbi uprkos hiljadama džeparoša krenula sam put Monmartra- jedinog brda u Parizu. U podnožju je Pigal, ulica sa brojnim diskotekama i restoranima (a nekada davno i maloljetnim prostitutkama) i poznatim Mullen Ružom - crvenim mlinom (što je nekada i bio, pravi pravcati mlin) ispred kojeg se hiljade ljudi bezuspješno tiskalo iako su ulaznice godinama unaprijed rasprodate.

Ulice Monmartra su jako strme i krivudave, stalno u nekoj gužvi i vici, na jednom ćošku su slikari okupljeni oko nekog novog dostignuća svog kolege, tetralno mašu rukama i tresu sijede glave ukrašene beretkama, na drugom uglu niče stari mlin pretvoren

u restoran, na trećem neki penzioneri igraju šah u divnoj, rustičnoj kafanici i tako, ugao po ugao, osjećajući blago pijanstvo koje takva atmosfera izaziva u mojoj glavi dolazim do vrha na kojem se nalazi predivna bijela crkva Svetog srca i jedan od najljepših pogleda na Pariz okupan u svjetlosti.

Tako šetajući sam saznala mnogo o ritmu u kojem kuca srce Pariza - zaista je to nevjerovatan grad sa jedinstvenom atmosferom. Sve ulice su zapravo šetališta prepune kafanica i restorančića, svaki sa unikatnom istorijom i tradicijom koju oni vole isticati tako što na svima piše godina otvaranja, a ja lično nisam naišla ni na jedan sa tradicijom kraćom od pedeset godina. Zvuci šansona i Edit Pjaf, crvene nastrešnice sa zlatnim slovima, mali drveni stolovi i stolice koje gledaju ka ulici, topli čaj koji se puši na stolu, lampioni koji bacaju treperavo žuto svjetlo na ulicu, i pogled na svjetla Ajfelove kule ili brodića na Seni, čupaju srce i skrivaju ga duboko u tle Pariza tjerajući nas da ostanemo zauvijek zaljubljeni u njega.

Čudni su ti Parižani, veoma

onda vozač može malo udariti u auto isred, odgurnuti ga, udariti malo u auto iza i odgurnuti ga i tako sebi napraviti mjesta. To je eto njihov način izbjegavanja gužve, ali zato su sva auta u Parizu izudarana i naprijed i nazad. Niko ne zna engleski, ne vide potrebu za tim, iako veliki dio živi od turizma, ali eto paradoksa i tu! Turisti nisu time uvrijeđeni, nego se smatraju pomalo glupima i

ekscentrični, od neobične odjeće, obuće i auta, do jedinstvenog stila života. Kod njih je recimo, zabranjeno povući ručnu pri parkiranju, jer kada ima malo prostora između dva vozila

bezobraznima jer ne znaju francuski. To je jedini grad u kojem siromašne bakice, obuku najbolji stari šanel kostim, i ugleda radi - zovu taksi iako za njega daju posljednji cent, a bogataši, smoreni bogatstvom oblače stare trenerke i voze se metroom. Nekako cijeli grad miriše na gordost Napoleona, neumjerenost Luja 14-og, misteriju Madam Pompadur, strast Kraljice Margo, tragediju Edit Pjaf.

Vjerovatno prva asocijacija na Pariz je svima Ajfelova kula, koja je toliko impresivno velika da se mora ići na Trokadero, nekoliko stotina metara udaljen trg da bi se mogla zapravo vidjeti u svojoj veličini. Milioni svjetala koja blješte sa nje naveče je čine toliko suvereno lijepom, da se običnom posmatraču čini kako i zvijezde nekako pokunjeno svjetlucaju iznad Pariza, zasljepljene ovim spomenikom svjetlosti. Moram se pohvaliti da sam se popela na sam vrh, i priuštila svim svojim čulima doživljaj koji ću vječno pamtit. Imala sam osjećaj da rukama dotičem oblake, da vjetar ljubi moje lice a ptice uporno kruže kao da su ljute jer su do skoro samo one imale privilegiju da osjete te visine. Teško mi je

opisivati kakav je pogled, jer bi svaka moja riječ bila uvreda, čak i ona u najvećim superlativima.

Upravo sam shvatila da moja ovakva, opširna opisanja mogu popuniti kompletan časopis, tako da ću se potruditi da vam u narednim redovima opišem ostatak onoga što sam ja vidjela bar malo sažetije. Malo je onih koji znaju za postojanje novog dijela Pariza, La Difans - mali Menhetn. U samom centru Pariza, kao simbol nadmoći se nalazi Napoleonova Trijumfalna kapija. 200 godina kasnije naspram nje je simbolično napravljena moderna Trijumfalna kapija sa pomenutim Difansom okolo. To je skup čudnovatih staklenih zgrada za koje sam ja na prvi pogled mislila da su neka fatamorgana ili varka. Potpuno okrugle zgrade, zgrade koje

vise u vazduhu, zgrade nagnute u stranu, ogromni parkovi koji služe kao izložbeni prostori između njih. Tu su sjedišta nekih od najmoćnijih korporacija na svijetu koje su takvim građevinama htjele i uspjele pokazati svoju moć.

Jedno jutro sam krenula u obilazak Pariza brodićem, vožnjom po Seni. Prije nego što sam se otisnula na plovidbu, svratila sam do obližnje suvenirnice u kojoj sam na pomalo nesigurnom francuskom pokušala objasniti da mi treba neki suvenir, kad mi je prodavačica odgovorila na tečnom srpskom da nema to što tražim. Zamislite mog iznenađenja! Objasnila mi je da su njezini iz Kragujevca, i da ona svake godine jedva čeka godišnji da ode u Srbiju. To me je malo bacilo u razmišljanje- sve više mi se činilo da se iza svjetlucavih fasada Pariza krije ne tako sjajan život u starim, vlažnim stanovima sa dotrajanim kupatilima i namještajem.

Mislim da sam se od svih znamenitosti najviše radovala Luvru. Možda će vam biti smiješno, ali ja sam (oduvijek opsjednuta knjigama) kao školarka u nekoj enciklopediji vidjela sliku Stradanje Meduze i opširnu priču

kao da su se sastale sva tuga, bol, poniženje, najniži instinkti ali i nada i vječita iskra života. Kada smo stigli u Luvr, nisam očekivala da je to zapravo grad a ne muzej. Tu se nalazi na hiljade restorana, butika, kafića, čokolaterija, i tri ogromna krila sa eksponatima, sa hodnicima dugim oko osam kilometara. Kada bi se ispred svakog eksponata stajalo minut trebalo bi dvije godine da se obiđu. U cijelom tom haosu sam se ja rasplakala. Shvatila sam da jedno popodne nije ni približno dovoljno da sve vidim, a bojala sam se da neću stići vidjeti nekoliko stvari koje su me baš interesovale uključujući i Stradanje Meduze. Na kraju nije bilo toliko dramatično, jer sam uspjela vidjeti sve omiljene slike i skulpture, uključujući i svoju najdražu od koje se dugo nisam mogla odvojiti.

Mislim da sam opet pretjerala, tako da evo moram polako privoditi ovo naše druženje kraju, kratkom pričom o Latinskoj i Jevrejskoj četvrti. Na Seni se nalazi ostrvo Site, na kojem se nalazi Notrdam, i to je zapravo originalni Pariz. Sa njegove obe strane su dvije pomenute četvrti u kojem se

odvija onaj pravi pariški život, gomile grčkih, španskih, italijanskih restorana, muzika zaglušuje, svaki dan, cijeli dan je kao

naš noćni život, grudnjaci lete na sve strane, igra se sirtaki, grci razbijaju posuđe, turisti se svojevolumno prepustaju tom ludom ritmu i stapaju se sa masom. U svakom gradu ne samo da treba vidjeti znamenitosti, treba osjetiti ritam ulice, treba vidjeti kako grad diše i onda se tek može reći – da, ja sam bio tamo!

Pišući ovo, cijelo putovanje mi se vraća, gotovo da osjetim miris kroasana na doručku, silinu vjetra na Ajfelovom tornju, lupanje srca kad sam mislila da sam izgubljena u metrou, osjećaj preplavljenosti u Luvru. Jedino što vam još mogu reći je - nasmješite se, osjetite ljepotu života, volite ljude koji vas okružuju, volite sebe i svoj život, uživajte u svakoj sitnici i svaki grad na svijetu će vam biti lijep kao Pariz!

o potresnoj sudbini brodolomnika sa broda Meduza po kojoj je naslikana slika. Bila sam opčinjena. U toj slici

Ljubav

Ljubav, to je muzika, to je umjetnost i život, želja da spustim glavu na nečije rame, da se ušuškam u zagrljaju tog dragog bića i da plačem, plačem, a opet da sam srećna.

Hodam pustim ulicama, tamnim, hladnim, prepuštenim sjenama i čudnim zvucima, jecajima.

Teško ću ti priznati da te volim, nikad te neću pogledati u oči i zaplakati, ne mogu ja to, kukavica sam. Ali ljubav tinja u meni, rasplamsava i polako zove te... čuješ li te riječi, taj tren, moj, lagani, težak i trom... Dođi podijeli sa mnom te ne sanjane snove, budi mi drug, otac i brat, budi moj život, sama sam i tako me strah.

Ljubav, to je taj stih, kad sjetiš se svih dragih i manje dragih ljudi, srećnih i tužnih uspomena, kad sve himere poprime realan oblik, sjeti se, ljubav nas čini ljudima.

I ovaj trenutak postaje prošlost, i sve ono što smo imali i željeli da imamo, a mene bole, uspomene me ranjavaju, poglede skrivam, stidim se, ko zna čega, poginjem glavu i opet sebe spuštam niže.

Borim se protiv mrtvila, dignem glavu i ponosno hodam, pjevam i drhtim u isti mah. Uzalud je, otkinut je dio mene, muzika me vrijeđa, umjetnost me boli, to se životom zove.

Svanulo je jutro i nebo je plavo, ogromno i plavo, kiša je ostavila tragove od suza, da tu, na prozoru mom, ostala je mašta, pogledaj, gori u uglu.

I želja. Ljubav, to je patnja, to je grijeh i požuda, život i življenje.

Ustala sam i posrnula, i opet iz početka. Pobjede i porazi u ljubavi, u ratu, u životu cijelom.

I sad kad me vrijeđaju misli, želje i pogledi, borim se, ustajem i idem dalje, tako me život naučio.

O, vi pogaženi, ucvijeljeni i nesrećni, glavu gore. Ne dopustite da vas slomi par tuđih riječi i rđave misli, ne dozvolite tim malim ljudima da vam crtaju putokaze, da vam duvaju u leđa. Zaboravite te nesrećne trenutke, propuštene prilike, uvrede i laži. Zlo, mržnja, to se ostavlja, zaboravlja, baca i odbacuje.

Hajde prijatelji moji, tuđi, svi, okrenite glavu na drugu, ljepšu stranu i naslikajte život pun šarenih boja, doživite ljubav, učinite srećnima sve ljude oko sebe i volite se. jer... LJUBAV – to je ŽIVOT.

ΑΡΕΙΡΟΝ ΥΠΕΝΒΟΗ

MOJA ŠKOLA

Moja srednja škola
Gemit - Apeiron što se zove
Krenula je s radom
Tek godine ove .

Iako je škola nova
Građanima svim je znana
Za nju riječi hvale imam
Baš nikakvih nema mana.

To je škola budućnosti
Takva vam je , djeco, ona
Oglašava rad muzikom
Ona nema školskog zvona.

Zidovi joj ukrašeni
Novim đaćkim radovima
Za talente i nadarene
U njoj stalno mjesta ima.

Nastava je savremena
Novo znanje ona nudi
Dođi , dragi učeniče,
I ti s nama sretan budi.

Piše: Prof. Boško Banjac

Espresso kafa

U čemu je tajna dobrog espresa?

Ritual dugog ispijanja „pečene,, kafe prenio se na esspresso.

Pripremio: Radovan Vučenović

Opet novi radni dan i opet nova šoljica kafe, domaća - turska kafa ili esspresso?

Espresso je već odavno zauzeo zavidno mjesto u našim kafićima i restoranima i lagano potiskuje tradicionalno pripremanje kafe u džezvi. Pripremanje kafe na tradicionalan način i ispijanje natenane gubi se iz više razloga a jedan od osnovnih je dosta brži način življenja. Stoga se ritual dugog ispijanja "pečene" kafe prenio na esspresso.

Da li se taj napitak kvalitetno priprema zabrinuli su se i Italijani koji ga smatraju svojim nacionalnim napitkom, te su odlučili da se maksimalno angažuju na podučavanju kako treba da se priprema prava šoljica crnog napitka. Espresso se pije "s nogu" vruć gust i bez mnogo dodataka.

Espresso je glavni sastojak najvećeg broja napitaka od kafe, kao npr. makijata (esspresso s malo mlijeka) kapučina bogata mliječnom pjenom i po mogućnosti posuta čokoladnim mrvicama, moke (mješavina čiste esspresso kafe i čokolade sa malo mlijeka)...

Ipak postoji granica koja se ne smije prelaziti, a postoje i razna tumačenja. U čemu je tajna dobrog espresa? Po nekima tajna je u vodi, dok pojedinci tvrde da je tajna u kafe aparatu ili u mlinu. Ipak, glavna tajna je, po svemu sudeći, u odabiru specijalnih vrsta kafe od kojih se pravi mix. U pripremanju sve je bitno i svaka greška odraziće se na kvalitet.

Espresso ima dugu tradiciju, nastao je još prije sto godina a tvorac prvog aparata bio je Luidi Bezera. Prema riječima Karla Odela stručnjaka iz Međunarodnog instituta degustatora kafe, pravi se od sedam grama svježije mljevene kafe koja se na temperaturi od oko 90 stepeni i pritisak devet bara priprema 25 sekundi. Na taj način dobije se 25 mililitara esspresso kafe koja se služi u maloj ali prethodno uvijek zagrijanoj šoljici.

Pisac

Jovan Dučić

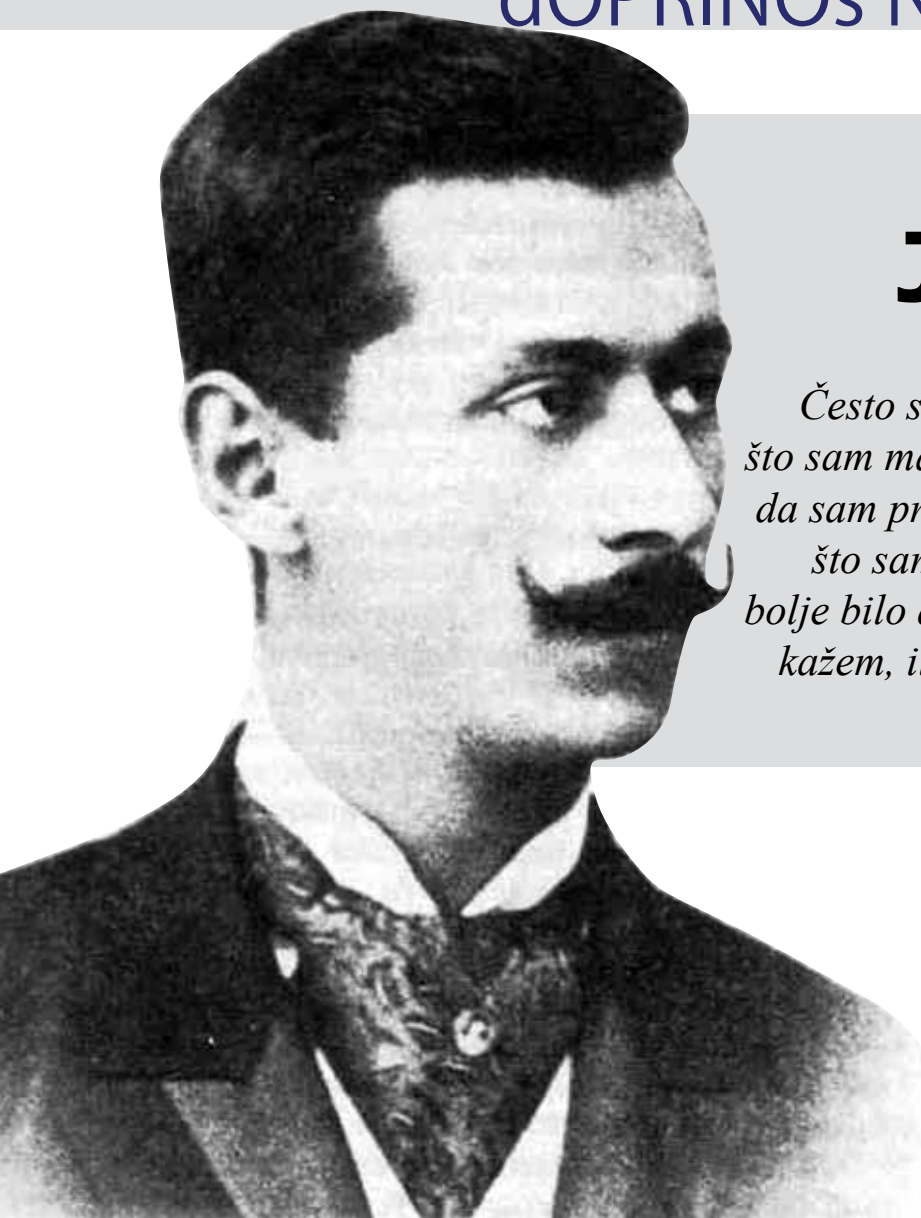
Često sam govorio sam sebi: „Od onog što sam maločas izrekao, ne bi li bolje bilo da sam prečutao bar polovinu? A od onog što sam sada smislio da kažem, ne bi li bolje bilo da ništa od toga svega uopšte ne kažem, ili čak da izgovorim nešto sasvim protivno?“

Za razliku od većine naših pjesnika, Dučić je svoje najbolje pjesme napisao na kraju a ne na početku svoje pjesničke karijere. Slavljén u razdoblju moderne kao majstor forme, odličan versifikator i poklonik zapadnjačkog duha, on je misaono i umjetnički dostigao vrhunac u posljednjoj svojoj pjesničkoj knjizi *Lirika* (1943).

Dučićeva poetika je poetika velikih tema. Po njegovom mišljenju liričar može „postati velikim pesnikom samo onda kada bude kazao velike istine o trima najvećim i najfatalnijim motivima života i umetnosti: o Bogu, o Ljubavi, o Smrti“. Ta programska opredijeljenost obilježila je cijelo njegovo djelo.

Kod Dučića se stalno osjeća napor da bude na visini zadatka koji je sebi postavio, da o velikim stvarima pjeva na način velikog pjesnika. Otuda izvjesna prenapregnutost njegova izraza, što se ispoljava kako u pretencioznom isticanju velikih, sudbinskih tema u naslove pjesama i ciklusa, tako i u hipertrofiranoj simbolici, u pjesnikovom nastojanju da u svakom, čak i najbeznačajnijem detalju vidi nešto izuzetno, sudbinsko, „strašno“.

Pripremila: Snježana Milojević

Glavno je u svom životu i svojim rečima pronaći neki tajanstveni konac koji vodi po zamršanim putevima naših strasti i navika; jer čovek pogreši baš u traženju samog pravca, više nego što pogreši i u samim detaljima. Operišite se kontrastima, i uvek ćete pogoditi put. Glavna je stvar grosso modo, desno ili levo, belo ili crno“.

Jovan Dučić (1874 – 1943), učio je najprije trgovačku školu u Mostaru, a zatim učiteljsku u Sarajevu i Somboru. Radio je kao učitelj u Bijeljini i u Mostaru. Preokret u njegovom životu nastaje 1899, kada napušta Mostar i odlazi na studije u Ženevu. Po završetku studija (1906) došao je u Srbiju i stupio u Ministarstvo inostranih djela, a 1910. ušao je u diplomatiju. Do Prvog svjetskog rata i između dva rata vršio je razne funkcije (ataše,

sekretar poslanstva, konzul, otpravnik poslova, ambasador) po raznim evropskim prestonicama. Nakon izbijanja Drugog svjetskog rata i pada Jugoslavije prešao je u Ameriku, gdje je 1943. godine i umro.

Dučić je počeo vrlo rano da piše: prvu pjesmu objavio je 1886, a prvu zbirku pjesama 1901. U toku svoje pedesetogodišnje književne karijere stalno se razvijao i umjetnički usavršavao. U njegovom radu mogu se izdvojiti tri glavne faze: prva – vojislavovska, do odlaska u Ženevu, druga – parnasosimbolistička, do Prvog svjetskog rata, i treća – postsimbolistička. Pokretački princip tog razvoja bili su težnja ka savršenstvu, stvaralačka samodisciplina, nadilaženje dostignutog. To se ispoljilo u dvostrukom smislu.

Ajumni!

